

كۆپەندى ياساكانى

چەك و

حزبەكان و

كۆمەئە و

رېڭخراوہ كوردستانىيە ناھكومىيەكانى

ھەرئىمى كوردستان-عيراق

ناوەرۇك

لاپەرە	بابەتەكان	ژ
	دەستپىك	1
	ياساى چەك ژمارە (16) ى سائى 1993	2
	بىريارى ژمارە (43) ى سائى 1992	3
	ياساى حزبەكانى ھەريىمى كوردستانى عىراق ژمارە (17) ى سائى 1993	4
	ياساى كۆمەنە ھەريىمى كوردستانى عىراق ژمارە (18) ى سائى 1993	5
	ياساى رېڭخراوە كوردستانىيە غەيرە حكومىيەكانى ھەريىمى كوردستان ژمارە (15) ى سائى 2001	6
	بىريارى ژمارە (16) نە 2010/10/3 كاركردى ھاوولاتيان نە رېڭخراوە نېودەنەتى و بىيانىيە غەيرە حكومىيەكان	7
	ناوەرۇك	8

دەكات) موراجەعەى وەزارەتى ناوخۆ بکەن بۆ ئەوەى ئىزنى تايهت بهو ئىشەيان وەربگرن.

سىيەم: هەر كەسى سەرپىچى له حوكمه كانى ئەم برپاره بكات سزا دەدرىت به حەپس كردن بۆ ماوهيك له شەش مانگ كەمتر نەبى و له دوو سالىش نەترازى و غەرامەيه كيش دەكرىت له (10.000) دە هەزار دىنار كەمتر نەبى و له (30.000) سى هەزار دىناريش زياتر نەبى.

چوارەم: پىويستە وەزارەتى ناوخۆ حوكمه كانى ئەم برپاره بخاته بەر كار.

پىنجەم: پىويستە وەزارەتە پىوهندىدارە كان و لايەنە پىوهندىدارە كانيش بۆ بەر كارخستنى حوكمه كانى ئەم برپاره له گەل وەزارەتى ناوخۆ هاو كۆمەك بن.

شەشەم: وەزىرى ناوخۆ بۆى هەيه رىنمايىگەلى پىويست بۆسانا كوردنى بەر كارخستنى حوكمه كانى ئەم برپاره دەربهتتى.

حەوتەم: هەر دەقى پىچەوانەى حوكمه كانى ئەم برپاره بىت ناخرىتە بەر كار.

هەشتەم: ئەم برپاره لەروژى بلاو كوردنەوہى له (وہقايەى كوردستان) دا دەخرىتە بەر كار.

د. رۆژ نوری شاویس

سەرۆكى ئەنجومەنى نىشتمانىيە

كوردستانى - عىراق

كۆبه ندى ياساكانى

چەك و

حزبەكان و

كۆمە ئەو

رېكخراوه كوردستانىيە نا حكومىيە كانى

هەريەى كوردستان - عىراق

ئامادە كوردنى

دادوهر/ عەونى بەزاز

ئەندامى پەرلەمانى كوردستان

2010

برپاری ژماره (16) له 2002/10/3

كارکردنی هاوولاتیان له رێكخراوه نیودهولتهتی و بیانییه غهیره حكومییهكان)*

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان

به ناوی گه له وه

ئه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

ژماره ی برپار: 16

روژی برپار: 2002/10/3

برپار

پشت به حوکمه کانی برگه(1)ی مادهدی (56) له یاسای ژماره (1)ی هموارکراوی سالی 1992 و له سه ر داوای وهزیری ناوخۆ و رهزامه نندی ئه نجومه نی وهزیرانی هه ریم، ئه نجومه نی نیشتمانی کوردستانی عێراق له دانیشتی روژی (2002/10/3) یدا ئه م برپاره ی خواره وه ی دا:

یه کهم: هاوولاتیانی هه ری می کوردستان و هه ر عێراقیه کیش که له هه ری مدا نیشته جین و ئاره زوو ده که ن له رێکخراوه نیوده ولته تی یان له رێکخراوه بیانییه غهیره حکومییه کان (NGO) یان له کۆمپانیا بیانییه وه گه ر که وتوو ه کانی ناو هه ریم، ئیش بکه ن، پێویسته له سه ر یان ئیزن له وهزیری ناوخۆی هه ریم وه ر بگرن بۆ ئه وه ی له وجیگایانه دا ئیش بکه ن، ئه و ئیزنه ش بۆ ماوه ی سالی ک برده کات و تازه بوونه وه شی له باردا هه یه.

دووه م: پێویسته له سه ر ئه و که سانه ی که پێش به رکارخستنی ئه م برپاره، له و رێکخراوو کۆمپانیا نه دا که وتوو نه ته کارو تا ئیستاش ئیش ده که ن، له ماوه ی ئه و په ری دوو مانگدا (که له روژی به رکارخستنی ئه م برپاره وه ده ست بێ

*) (– ئه م یاسایه له ژماره (35) ی روژی 2002/10/22 (روژنامه ی وه قایعی کوردستان) بلاو کراوه ته وه.

ناوی کتیب:

کۆبهندی یاساكانی چهك و حزبهكان و كۆمهله و رێكخراوه كوردستانییه
ناحکومییهکانی هه ری می کوردستان-عێراق

ناماده کردنی:

دادوهر/ عه ونی به زاز ئه ندامی دادگای ته مییزی هه ری می کوردستان-عێراق
(پیشوو) ئه ندامی په رله مانی کوردستان- جیگری سه روکی لیژنه یی یاسایی

چاپ و دیزاین:

تیبینه ر/ مخلص عزیز کریم
وهرگیر/ تاژان فه رمیدون هادی

تیراژ/ 1000 دانه

له به رپه وه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره ی سپاردنی
سالی 2010 ی دراوته

دەستپىك

دەبى نامازە بە ھەموو ياسا و بېرار و پېرەو و رېنمايىھە كان لە دەسەلاتى ناوەندىھەو دەركراون بکەين، كە ئەوانە بوون لە ھەريىمى كوردستان-عيراق پىادە دەكران و تاوھ كو ئىستاش بەشى زۆريان بەركارن.. بەلام دواى كيشانەوھى ئىدارەى دەزگاكاني حكومەتى ناوەندى لە ھەريىمدا وازھينانى لە ئىدارەى ھەريىم لە 1991/10/23، بۆشايىھەكى ئىدارى و ياساي گەورەو كەلپنگەليک لە ياسادانان و دەسەلاتدا ھاتە گۆرئى كە ھەريىم مافى خۆى بوو، ياسا و بېرار دەربكات تا رۆژى 1992/5/19 كە ئەوھ بوو لەو رۆژەدا ھەلبژاردنى گشتى لە ھەريىمدا ئەنجامدرا و پەرلەمانى كوردستان-عيراق ھەلبژيردرا بە ھەلبژاردنىشى يەكەم دانىشتنى خۆى لە رۆژى 1992/6/4دا سازدا. و ژمارەيەكى زۆر لە ياسا و بېرار و پېرەو و رېنمايىھە دەركرد لەوانەش بېرارى ژمارە (11) لە رېڭكەوتى (1992/8/31) كە فەرمانى بە پابەندکردنى ھەموو وەزارەت و دەستەكانى ھەريىمى كوردستان كە پەيوەنديان بە وەزارەتپىكەوھ نىيە، دراسەتى ياسا و بېرار و پېرەو و رېنمايىھەكانى لە دەسەلاتى ناوەندىھەو دەركراون، بکەن، و دەستپيشانى ئەوانەيان بکەن كە لەگەل بەرژەوھەندى گەلى كوردستان ناگونجى و بيخەنە بەردەم پەرلەمان بۆ ئەوھى سەيرى ئەوھ بكات، پىادەکردنى لەناو ھەريىمدا رەوايە يان نا، ھەروھەا لە دەقى بېرگەى دووھى بېرارى نامازە بۆكراو دا ھاتوھ، كار بە حوكمى ياسا و بېرار و پېرەو و رېنمايىھەكان كە لە ئايندەدا لە دەسەلاتەكانى حكومەتى ناوەندىھەو دواى كشانەوھى ئىدارەكانى حكومەت لە ھەريىمى كوردستان-عيراق لە

(1991/10/23) نه كرىت. تاوه كو له لايه ن په رله مانى كوردستان-عيراق دان به ره وايى پياده كردنى له هه ريمدا نه نرىت و بلا و كردنه وهى برپارى ئاماژه بو كر او له ژماره ي دووه مى رۆژنامه ي په رله مان بو مانگى تشريني به كه مى 1992، و به ده ر كردنى ياساو برپارو پيره وه و رينمايه كانى په رله مانى كوردستان، و ايليهات نه و برپارانه ي كه له په رله مانه وه ده ر ده چىت هه ر نه و برپارانه به ركارن له هه ريمدا و كار به هيج ياساو نه و برپارانه ي له ده سه لآتى ناوه ندىيه وه ده ر ده كرىن نا كرىت دواى (1991/10/23) ته نيا دواى داننان به ره وايى پياده كردنى له لايه ن په رله مانى كوردستان-عيراق نه بى، هه روه ها كار به و برپارانه نا كرىت كه كار پى كردنى را گىراوه، و په رله مانى كوردستان ياساو برپارى ديكه شى ده ر كردوه، به پيه وه كار كردن به حوكم و ياساكانى به ته واه تى يان به شىكى را گرتوه.

نه گه ر نه و حوكمانه له گه ل به رژه وه ندى گه لى كوردستان-عيراق نه گونجىت يان له گه ل په رهنسيه كانى ديمو كراسى و مافه كانى مرؤف و رينوئيه كانى گشتى هه ريم و فه لسه فه ي حوكمرانى و به داننانى ده ستورى هه مپشه يى عيراق كه پتر 80% ي گه لى عيراق ده نگان بو داوه، ناكو ك بىت.

ده ستورى عيراق له ماده ده (117/يه كه م) دا دانى به هه ريمى كوردستان و ده سه لآته كه ي داناه، وه كو هه ريمىكى فيدرالى هه روه ها له ده قى ماده ده (141) دا هاتوه به به رده وامى كار به ياساكانى له هه ريمى كوردستان هه ر له سالى (1992) وه ده ركارون ده كرىت، و هه روه ها كار ده كرىت به و برپارانه كه له لايه ن حكومه تى هه ريمى كوردستان ده ركارون، له وانه ش برپاره كانى دادگاكان و گرىبه سته كان، نه گه ر به پى

برپارى ژماره (16) له 2002/10/3
كار كردنى هاوولآتيا ن له رېكخراوه نيو ده وئه تى
و بيانیه غه ير حكوميه كان

ماددەى بېست و چوارەم:

وەزىرى ناوخۇ بۆى ھەيە رېنمايى پېويست بۇ سانا كوردنى جىيەجى كوردنى ئەم ياسايە دەربھىنى.

ماددەى بېست و پىنچەم:

پېوستە ئەنجورمەنى وەزىران حوكمەكانى ئەم ياسايە بىخەنە بەركار.

ماددەى بېست و شەشەم:

ئەم ياسايە لە رۇژى بلاو كوردنەوى لە (وہقائى كوردستان) دا دەخرىتە بەركار.

د. رۇژ نورى شاوھىس

سەرۇكى ئە نچومەنى نىشتمانىي كوردستانى عىراق

ھۆكارە زەرورەكان

لەبەرژەوھندى گەلەكەمانە بەتايبەتیش لەم قۇناغەى ئەزموونە ديموكراتىيەماندا و مافى رەواى خۇشەتەى كە رېڭخراوى گەلى لەبوارى بەھانا چوون و ئاوەدانكارى و فرارژوگارىدا بىي لە پىناو رەخساندى دەرفەتیش بۇ رېڭخراو كوردستانىيەكان كە بتوانن لە رىگای پىشكەش كوردنى خزمەت و پىرۇژە و يارىدەدانى بنىادى ئابوورى نىشتمانىيەو ھەبەشى لەو بوارانەدا بکەن و سووديش لە شارەزايى وزە و توانايى ھەموو چىن و توپژەكانى كۆمەلگاكەمان وەربگىرى. لەبەر ئەوانە، ھەمووى، ئەم ياساكارىيە ئەنجام درا.

ياساكانى ھەرىمى كوردستان لەلايەن لاىەنىكى تايبەتمەندەو ھەموار نەكرابن يان ھەلنەوھەشپىنرابنەو، يان پىچەوانەى ئەو دەستورە نەبن.

ھەروەھا لە دەقى ماددە (121) لە دەستورى فېدېرالىدا ھاتووە:

يەكەم: بەپىي حوكمەكانى ئەو دەستورەو بەدەر لەو تايبەتمەندىيە چركراوانەى بۇ دەسەلاتەكانى فېدېرالىدا ھاتووە، دەسەلاتەكانى ھەرىم مافى كارايى دەسەلاتەكانى ياسادانان و راپەراندن و دادوھريان ھەيە.

دووەم: لە ھالەتى بوونى ناكۆكى و رېڭكەكەوتن لە نىوان ياساى فېدېرالى و ياساى ھەرىم تايبەت بە مەسەلەيەك نەكەوتنە ژىر تايبەتمەندىيە چركراوكانى دەسەلاتى فېدېرالىيەو، دەسەلاتى ھەرىم مافى ھەموار كوردنى پىادە كوردنى ياساى فېدېرالىيان لە ھەرىمدا ھەيە. ھەروەھا وەكو لە دەقى ماددە (115) دەستوردا ھاتووە: (ھەرشتيك لەدەقى ئەو تايبەتمەندىيە چركراوانەى دەسەلاتى فېدېرالىيەو نەھاتىت، دەبىتە دەسەلاتى ھەرىمەكان و ئەو پارىژگايانەى رېڭكەخراون لە ھەرىمدا ئەگەر ناكۆكى ھەبوو لەو دەسەلاتانەى دىكەى ھاوبەش لە نىوان حوكومەتى فېدېرالى و ھەرىمەكان ئەو كاتە ياساكانى ھەرىم و ئەو پارىژگايانەى رېڭكەخراون لە ھەرىمدا بە پىش دەكەون يان بەرايى وەردەگرن).

بە پىي حوكمەكانى ئەو ماددانەى لە دەستورى عىراقىدا ھاتووەو لەپىناو ئەو مافانەى تىيدا جىگىر كراون، پەرلەمانى كوردستان دەستىكرد بە ھەموار كوردن پىادە كوردنى ھەندىك لە ياساكانى ناوھندى لە ھەرىمدا بۆيە بەباشم زانى ئەم كتيبە بچكۆلەيە لەسەر ياساكانى چەك و حزبەكان و كۆمەلە و رېڭخراو كوردستانىيە ناحكومىيەكانى ھەرىمى كوردستان، وەھەندىك ياسا بىريارى پەيوەست پىيان ئامادەبكەم و بخرىتە بەردەستى دامو دەزگاو وەزارەتەكان و دادگاكان و فەرمانگەكان و دادوھرانى بەرپىز

و پارێزەران و مافپەرەران و مامۆستایانی زانکۆ و کۆلیج و پەیمانگە و قوتابیانى زانست و توێژەران و هاوڵاتیان بە گشتی بە مەبەستی دەولەتمەند کردنی کتییخانەى یاسایی و گەشەپێدانی زیاتر لە پێناو پیشکەوتنی هەریمی کوردستان بۆ ئەو هی شارەزایی یاسایی دەربارەى یاسا بەرکارەکان و دەربارەى ئەو یاسایانەش کە پەرلەمانى کوردستان دایناون بلاو بیستەووە و بخریتە بەردەستی هەمووان، کە پێویستیان بە زانیى ئەو حوکمە یاسایانە هەیه و لە پەرلەمانى کوردستان عیراقەو دەرچوونە، هەر و هە ئاتاجیان بە زانیى ئەو یاسایانەش هەیه کە لە هەرێمدا بەرکارن، ئەمەش لەو پێناو هەدایە کە خزمەت بە رەوتى یاسایی بکریت و، کتییخانەى یاسایی کوردستان دەولەتمەند بکریت و، خەڵک بە ئاسانى داوایان بکەن و سوودیان لێوەربگرن، بە جۆرى کە پێوی ماندوو نەبن و، بە دۆزینەو هی مەتن و، هەموار کراو، و هەلۆه شانندنەکانى کە بەسەریاندا دیت کات بەفیرۆدان نەچی و، بیستە سەرژاوه بۆ هەمووان.

ئامادەکار

عەونى بەزاز

ئەندامى پەرلەمانى کوردستان عیراق
جیگري سەرۆكى لیژنەى یاسایی پەرلەمان
2010/1/25

" حوکمە گشتییه كان "

ماددهى نۆزدهیهم :

1- رېڭخراوه كوردستانىيە عىراقىيە ناحكوميه كان كە ئیستا بەرقەراران دەبى لە ماوهى شەش مانگدا لەرۆژى بە کارخستنى ئەم یاسایه وه دەست پى دەکا هەموو بارودۆخى خۆيان بە جۆرى بهینه ژپر بار كە لە گەل حوکمە كانى ئەم یاسایه دا بگرونجى.
2- ئەو رېڭخراوانەش حوکمى برگه (1) ی ئەم ماددهیه نەهینه جى، بە پىى یاسابه هەلۆه شاوه لە قەلەم دەدرين.

ماددهى بیستهم :

هەر رېڭخراوى بە پێچهوانهى ئیلتزامات و پینکھاتى کە لە ناو هەریم یا لە دەرەوى هەریم بەستبیتى پرۆژه كان جى بە جى بکات، ئەوه، لەو باره یه دا وهزیر بۆی هەیه بە پى حوکمە كانى ئەم یاسایه و یاسا کارپینکراوه كانى دیکه ئەو رېڭخراوه بداته دەست دادگا.

ماددهى بیست و یهكهم :

رېڭخراو، بۆی هەیه دواى رەزاهەندى وهزیر لق لە پارێزگاكانى هەریم یان دەرەو هیدا بکاتهوه.

ماددهى بیست و دووهم :

کاروبارى رېڭخراوه مروییه غهیره حکومیه بیانیه كانى ناو هەریم بە پیرۆیهك كە سەرۆکایه تى ئەنجومەنى وهزیران بۆیان دادەنى رېك دەخرى.

ماددهى بیست و سێههم :

هەر دهقى پێچهوانهى حوکمە كانى ئەم یاسایه بیت ناخریتە بەرکار.

ماددەى شانزەهەم :

لەسەر داواكردنى وەزىر يان ئەو كەسەى كە وەزىر دەسەلاتى پىدەدا، دادگای بىدائى ناوچەى رېڭخراوە كە دەشى بە برپارى پاش وەرگرتنى پلەى بنرى رېڭخراوە كە ھەلبەشەيتەو ھەم حالاتانەى خوارەو ھەدا :

1- ئەگەر ماو ھى سالىك بەسەر دامەزراندنى رېڭخراوە كە دا تەپرەبووى و، رېڭخراوە كە بى ھىچ ھۆكارىكى دەسەلات بەدەر، ئىش و كارى خووى بەپى دەقى پىروى ناوخو نە كردى.

2- ئەگەر پزاقەكانى لەو ئامانجە لای دابى كەبووى دامەزرانەو.

3- ئەگەر رېڭخراوە كە لاوازبووى كە نەتوانى عەھد و پەيمان و ئىلتىزاماتى دارابى و ياساى خووى بەجى بەپى.

ماددەى ھەقەهەم :

ئەگەر رېڭخراوە كە بە ئارەزووى خووى، خووى ھەلبەشەندەو، ئەو ھەو لەو بارەدا ھەينەتە كەى خووى پاكتاو كارىك (مصفى) يان پترى بو دادەنى، بەلام ئەگەر دادگا ھەلى بوەشەيتەو، ئەو ھەم بارەدا دادگای بىدائى ناوچەى رېڭخراوە كە پاكتاو كارىكى بو دادەنى و ھەم دەست بەجى دەست بەسەر مولك و دارىيدا دەگرى تا پاكتاو كردنى ياساى تەواو دەبى.

ماددەى ھەژدەهەم :

برپارەكانى دادگایى بىدائى لەو حالەتانەدا كە دەقەكانىان لە ماددەى (16، 17) ئەم ياساىدا ھاتووە يارای ئەو ھەم لەماو ھى (15) كە لە رۆژى دواترى تەبلىغە كەو ھەم دەست پى دەكا، لەبەر دەم دادگای تەمىزى ھەرىمدا تانەى لى بدرى.

**ياساى چەك
ژمارە (16) سالى 1993**

ياساى چەك

بەناوى خواى بەخشندهو مېهرەبان

بەناوى گەنەو

نەنجومەنى نىشتمانىيە كوردستان عىراق

ژمارەى بېريار: 41

رۆژى بېريار: 1993/10/5

بېريار

بە پىي حوكمەكانى بېرگە (1) لە ماددە (56)ى ياساى ژمارە (1)ى سالى 1992 و لەسەر پيشنيزاى وەزىرى دادو و پەسەند كوردنى لەلايەن ئەنجومەنى وەزيرانەو، ئەنجومەنى نىشتمانىيە كوردستانى عىراق لە دانىشتنى رۆژى 1993/10/2دا بېريارى دەر كوردنى ئەم ياسايەى دا:

ياساى ژمارە (16)ى سالى 1993 ياساى چەك)*

ماددەى يەكەم:

مەبەست لەم ووشانەى خوارەو ماناكانى تەنىشتيانە:

1. **هەريەم:** هەريەمى كوردستانى عىراق.

(*)- ئەم ياسايە لە ژمارە (15)ى رۆژى 1993/11/6 رۆژنامەى پەرلەمان (بلاوكراتەو)ە.

ماددەى سېزدهيەم:

رېڭخراوھ پيوستە لە كۆتايى هەموو ساليكى دارايى يان لەكاتى زەرورەتدا ئەم راپورتانەى خوارەو پيشكەش بە لايەنە پەيوەندىدارەكان بكات:

1. راپورتى سالانە كە هەموو داھات و خەرجى تىدايىت.
2. راپورتىكى سالانەى مەھسەل كە هەموو خەزمت و پرۆژەى بەھاناچوون و ئاوادانكردنەو و پزافى مرقايەتى تىدايىت و ئەو لايانەش نیشان بەدات كە سودديان لى وەرگرتووە.
3. راپورتىك هەموو پلان و بەرنامەى بەھاناچوون و ئاوەدانكارى فراژوكارى هەريەمى تىدايىت كە بۆ سالى تازەى دارايى بنياد دەنرێن.

ماددەى چواردهيەم:

1. رېڭخراوھ كە لە مزوگرى دامەزراندن (رسوم التأسيس) و مزوگرى تەسديق كوردنى سەجلەكانى سەرفرازە (عەفو دەكرى).
2. سەرزكايەتى ئەنجومەنى وەزيران يان ئەو كەسەى كە ئەنجومەنى وەزيران دەسلەتتى داوەتى بۆى هەيە پەيپى بەند و بەست (ضوابط) رېڭخراوھ كە لە باج و مزوگرى گومرگ عەفو بكات تا رېڭخراوھ كە ئامانجەكانى خۆى بەيئيتە دى.

ماددەى پازدهيەم:

رېڭخراوھ كە بۆى هەيە، دواى رەزامەندى وەزىر، رېڭخراوھ كە هەلسوشىرتەو يا تىكەل بيت لەگەل رېڭخراوھىكى دىكە كە ئامانجەكانيان چوون يەك بن و زووربەى ئەندامەكانيشيان رازى بن. ئەگەر وەزىریش رازى نەبوو ئەو، لەم بارەدا بېرەكەى وەزىر لەبەردەم دادگای تەمىزى هەريەمدا لە ماوەى (15) رۆژدا كە لە رۆژى دەرچوونى بېرەكەو دەست پى دەكات تانەى لى بەدى.

بەشى سى يەم
دارايى رېڭخراو كە

ماددەى دەيەم :

رېڭخراو دارايى خۆى بە بوجەيە كى سالانە بەرپۆە دەبات كە بە پىي پېرۆيى حسابكارى دارايى رەسميەكان رېكى دەخا و جىيەجى ي دەكا. ھەمو حساب و حسابكارىەكەش دەكەويئە ژېر تەدقيقكردنى رقابەى دارايى ھەرئەمەوہ.

ماددەى يازدەم :

دارايى رېڭخراو كە لەمانەى خوارەوہ پىك دى:

1. ئەو بەش و پشكەى كە ئەندامەكان دەيدەنى.
2. ئەو دەسنگەو خەلات و پىتاك و بەخشىش و وەقف و وەسيەتەى كە تاكە تاكەى خەلك و لايەنى ديكە دەيدەنى.
3. ئەو داھاتانەى كە رېڭخراو كە بەپزاڤ و چالاكىي وەبەرھىئانى دارايى خۆى دەستى دەكەويئە.

ماددەى دواز دەيەم :

رېڭخراو كە بۆى ھەيە لەگەل رېڭخراوہ بيانيەكاندا گپى بەست بكات يان كۆمەك و پىتاكى ماددى و عەينى لە ھەندەرانەوہ وەربگري، لەو بارەدا پيۆستە وەزارەتى ناوخۆ وەزارەتى يارمەتى مروفايەتى وھاوكارى ئاگادار بكات.

2. **چەكى ئاگرين:** دەمانچە و تفەنگى ئاسايى رېژنەكەر و تفەنگى راو، بەلام ئەو دەمانچانە ناگرېتەوہ كە لە يارىەكانى وەرزش دا بەكاردەھيئرين يا تفەنگى ھەوايى.

3. **چەكى جەنگى:** ئەو چەكەى لەلايەن ھيژە چەكدارەكان و ھيژەكانى ئاسايشى ناوخۆى ھەرئەمەوہ بەكاردەھيئري جگە لەوانەى لەبرگە(2)ى سەرەوہدا ديارى كراون.

4. **عەتاد:** گولە و فيشك و يا ھەر بەشيكى كە بۆ چەكى ئاگرين بەكاردەھيئرين.

5. **عەتادى جەنگى:** ئەو زەخىرەيەى بۆ چەكى جەنگى يا بۆ ھەر بەشيكى بەكاردەھيئري.

6. **چەكى كۆنە يا بۆ يادگارى يا بۆ رەمزي:** ئەو چەكەى بى عەتاد بۆ جوانى يا بۆ يادگار يا وەك رەمز ھەلدەگيى لەگەلى دا ئەو چەكانەى وەقف دەكرين يا لە شوئە پېرۆزەكان و عەنتىكەخانەكاندا ھەن.

7. **دەسەلاتى مۆلەتدار:** وەزىرى ناوخۆى ھەرئەم يا ئەو كەسەى دەسەلاتى دەداتى و ئەو مۆلەتانەى لە ياسايەدان ئەو دەيان دا.

ماددەى دووہم :

چەكى كۆنە و يادگار و رەمزي لە حوكمەكانى ئەم ياسايە بە دەردەكرين.

ماددەى سى يەم :

نابى چەكى جەنگ يا بەشەكانى يا عەتادى بەھيئيتە ناوہوہ (استيراد) با بېرئە دەروہ (تصدير) يا لەژېر دەست دا بن (حيازة) يا ھەلبگيرين (حمل) يادروست يا چاك بكرين يا بگويئرينەوہ يا وەربگيرين (تسليم و تسلم) يا بازرگانى يان پيۆە بكرى .

ماددەى چوارەم :

1. نابى چەكى ئاگرىن يا بەشەكانى يا عەتادى بەيىرىتە ناوہوہ يا بېرىتە دەرہوہ يا دروست بىرىن يا بازىرگانى پىۋە بىرىن.
2. نابى چەكى ئاگرىن لەژىر دەست دابى يا ھەلبىگىرى بەبى مۆلتەتى دەسەلاتى مۆلتەتدان.

ماددەى پىنچەم: مۆلتەتەكان ئەمانەن:

1. مۆلتەتى ژىر دەست گرتن و ھەلگرتنى چەكى ئاگرىن و عەتادى.
2. مۆلتەتى چاىكردنى چەكى ئاگرىن.

ماددەى شەشەم:

دەسەلاتى مۆلتەت دان بۆى ھەيە لەسەر داخوازىيەك كە دەيدىرىتتى ھەريەك لە مۆلتەتەكانى ناو ئەم ياسايە بدا ئەگەر ئەم مەرجانەى خوارەوہ لە داخوازدا ھەبوو:

أ. دانىشتىۋى ھەرىم بى.

ب. ھەژدە سالەى تەمەنى تەۋاۋ كىردى.

ج. حوكم نەدرابى بەتاۋانىكى ناسياسى يا لەكەداركەرى شەرەف نەبى.

د. كەم ئەندام يا نەخۆشى يەكى ئەقلى يا دەرۋونى ئەوتۋى نەبى كە بەرى بەكارھىنانى چەكى لى بگرن ئەمەش بە راپۇرتى لىژنەى پزىشكى دەبى.

ھ. ژىر دەستگرتنى چەكە مەشروع بى.

ماددەى ھەوتەم:

شىۋەى مۆلتەتەكان بە رېنمابى يەك دىارى دەكرى كە ۋەزىرى ناوخۆى ھەرىم دەرى دەكا.

ماددەى ھەشتەم:

يەكەم: ئەو مۆلتەتانەى لە ماددەى پىنچەمى ئەم ياسايەدا بەم جۆرە دەبن:

1. تەنبا بۆ ئەو كەسە بەكاردەھىتىرىن كە بەناۋيانە.

بەشى دووہم

ئامانجەكان و شىۋازى كار

ماددەى ھەشتەم:

رېڭخراۋ بۆ ۋەدەيھىنانى ئەمانەى خوارەوہ تىدە كۆشى:

1- بەشدارىكردن و ھاۋكۆمەكى لە بوارى بەھاناچوون و ئاۋادەنكردنەوہ و پزاقى مرقۇايەتى لە ھەرىم و دەرەۋى ھەرىمدا بەھەماھەنگى و ھاۋدەنگى لەگەل ۋەزارەتى ناوخۆ ۋە ۋەزارەتى يارمەتى مرقۇايەتى ۋە ھاۋكارى ۋە ۋەزارەتە پەيوەندىدارەكانى دىكەدا.

2- ھاۋكارى لەگەل رېڭخراۋە بيانىيەكانى ناو ھەرىم لە بوارى بەھاناچوون و ئاۋادەنكردنەوہ و پزاقى مرقۇايەتيدا.

ماددەى نۆيەم:

رېڭخراۋ ئامانجەكانى خۆى لەم رېڭايانەى خوارەوہ دىنپتە دى:

1- ئەو داھاتە دارايىيەكى كە لەبەر دەستىدا ھەيە.

2- لە موناقەسە و موزايداتى جىبەجى كىردنى پىرۆژە ئاۋادەنكارىيەكانى كوردستاندا بەشدار دەبى و گىرپەستى دەكات.

3- پەيوەندى لەگەل كوردە پەنابەرۋ غەرىب كەۋتوۋەكانى ھەندەرانى كوردستاندا دەكا و، ھانىيان دەدا كە سەرمایەكانىيان لە پىرۆژە گەلى بەھاناچوون و ئاۋەدانكردنەوہو فراژۋو كىردنى (التنمىة) ھەرىمدا ۋەبەرپەيتن.

4- بانگھىشت بىكات بۆ سازدانى كۆنفراسى ناوخۆ و نىۋ دەۋلەتەش بۆلىكۋىلەنەۋى مەسەلەى بەرەۋ چاكتىبردن و پىشخستى پىرۆژەكان تا ئامانجەكانىيان بىنتەدى.

5- بۆ بەرژەۋەندى گىشتى ۋا دەخوازى كە حكومەتى ھەرىمەش لەگەل رېڭخراۋەكەدا بۆ جى بەجى كىردنى پىرۆژەى فراۋزكارىيەكان لەھەرىمدا ھاۋپىشك و بەشدارى بىكات.

بىكاتەۋە تا كەم و كورتىەكانى بەيئەۋە سەر بار، ئەۋجا ماۋەى براندنەۋەى داۋاكارىيەكە لە رۆژى داۋاكارىيە تازەكەۋە حساب دەكرى.

2- ئەگەر ھاتوو ۋەزىر لەبەر ھەر ھۆيەك بىت داۋاكارىيەكەى رەت كوردەۋە، ئەۋا لەۋ بارەدا ئەندامانى دامەزرىنەر بۆيان ھەيە لە دادگای تەمىزى ھەر يىمدا تەمىزى بكنەۋە لەماۋەى پازدە رۆژدا لە رۆژى تەبلىغ كوردىنەۋە دەست پى دەكا. بىرپارەكەش لەلايەن دادگاو دەپر دىتەۋە.

3- ئەگەر ھات و داۋاكارىيەكە لەۋ ماۋەيەدا كە لە بىرگەى (1) دا ھاتوۋە نەپرېندىرايەۋە، ئەۋا لەۋ بارەدا بە قىبۇلكراۋ لە قەلەم دەدرى.

ماددەى شەشەم:

لە پىرۆى ناۋخۆى رېڭخراۋەكەدا دەبى ھەموو ئەۋ حوكمانە دىارى بكرىن كە پەيوەندىيان بە رېڭخستى كاروبارى ئىدارى و دارابى و ھونەرىي و چۆنىتى دانان و دامەزراندنى كەسانى سەر بە رېڭخراۋەكە و قىبۇل كوردنى ئەنداماكانىەۋە ھەيە.

ماددەى ھەوتەم:

رېڭخراۋەكە دەبى ئەم سىجل وتومارانەى خوارەۋەى رابگرى بەمەرجى لەدائىرەى كاتب عەدل تەسدىق كرابن:

1- سىجلى ئەندامان و ئەۋانەى سەر بە رېڭخراۋەكەن.

2- سىجلى بىرپار و مەھزەرى دانىشتنەكان.

3- سىجلى پىرۆژەكان.

4- سىجلى حساب و حسابكارى.

5- سىجلى ئەموال و كەلوپەلەكان.

2. بۆ ماۋەى دوو سال لە رۆژى دەر كوردىيانەۋە كارىان پى دەكرىت.

3. دەبى لە ھالەتى مۆلەت دان و تازە كوردنەۋەدا ئەۋ رەسمەيان لەسەر بىرى كە لە لىستى پاشكۆى ئەم ياسايەدان.

دوۋەم: دەسلەتلى مۆلەت دان لە مۆلەتەكەدا ھەندى ئەۋ عەتادە دىارى دەكا كە دەبى ھەيى بەمەرجى لە سەد و بىست گوللە بۆ دەمانچە و تەفەنگ و دوو سەد فېشەك بۆ تەفەنگى راۋ زياتر نەبى.

ماددەى نۆيەم:

دەبى خاۋەنى مۆلەت لە ماۋەى (90) رۆژدا لە رۆژى تەۋاۋ بوونى ماۋەكەيە داخۋازى يەك بۆ نوى كوردنەۋەى مۆلەتەكەى بدات بە دەسلەتلى مۆلەتدان.

ماددەى دەيەم:

مۆلەت لەم ھالائانەى خوارەۋەدا پوچ دەبىتەۋە و خاۋەنەكەى يا ھەر يەكېك كە جىڭگەى دەگرىتەۋە بە مىرات گرانى بېدا بە دەسلەتلى مۆلەتدان بۆ تۆمار كوردنى پوچبۇنەۋەى:

1. مردنى خاۋەن مۆلەت.

2. نەمانى يەكېك لە مەرجە ياسايى يەكانى مۆلەت.

3. دەرچوونى بىرپارەكانى دادۋەرىي بىنر بە دەست بەسەرداگرتنى چەكەكە.

4. دەرچوونى چەكەكە و عەتادەكەى لە مۆلكىيەتى مۆلەتدار بۆ كەسىكى تى مۆلەت پىدراۋ.

5. پىشكەش نە كوردنى داخۋازى نوى كوردنەۋە لە ماۋە ياسايى يەكەدا.

ماددەى يازدەم:

1- دەبى مۆلەت دراو لە ھالەتتى پوچ بوونەو ھى مۆلەتەكەى دا دەستوبرد چەكەكەى بەرامبەر پەسولەيەك بەدا بە مەلەبەندى پۆلىسى نىشتەجىي و بۆى ھەيە لە ماو ھى (180) رۆژدا ئەو چەكە و عەتادەكەى بفروشى يا بە شىۋەيەكى ياسايى بىدا بە ھەر كەسىكى تر كە مەرجەكانى مۆلەت پىدانى تىدان دەنا دەسەلاتى مۆلەت دان بۆى ھەيە چەكەكەو عەتادەكەى بۆ سوودى خاوەنەكەى بەپىي ياساى فرۆشتن و بە كرى دانى مال و مۆلكى دەولەت بىفروشى و بىدا بەو كەسەى مۆلەتتى ھەلگرتن يا ژىر دەستخستنى دراو ھى.

2- لە ھالەتتى مردنى مۆلەت دراو حوكمەكانى بركە (1)ى ئەم ماددەيە دەسەپىنرى و دەبى مىرات گرانى يا ھەر يەكەك كە جىگەيان دەگرىتەو ھى ئەو ئەر كەنە بەجىي بىن كە تىپىدا ديارى كراون و دەسەلاتى مۆلەت دان پارەكەى دەداتە دادگاي پەيوەندى دار بۆ دابەش كردنى بەسەر بەشگراندا.

ماددەى دوازەيەم:

1. ئەم كەسانە لە مۆلەتتى ژىردەستگرتن و ھەلگرتنى چەكى ئاگرين و عەتادەكەى بە دەردەبن:

يەكەم: پىشەوای ھەرىم يا ئەو كەسەى جىگەى دەگرىتەو ھى.

دووم: سەرۆك و ئەندامانى ئەنجومەنى نىشتەمانى ھەرىم.

سىيەم: سەرۆك و ئەندامانى ئەنجومەنى وەزىرانى ھەرىم و ھەر يەكەك بە پلەى وەزىر بى.

چوارەم: برىكارى وەزارەتەكان و پلەى تايەتتى وسەرۆكەكانى وەحدە ئىدارىيەكان.

ئىمزاى دەكەن. دەبى ئەھلىيەتتى ياسايان ھەبى و ھاوپىچى پىرۆبى ناوخۆى لەگەلدابى كە ئەم بەياناتانەى خوارەو ھى تىدا بى:

أ- ناوى رېڭخراوەكەو مەبەستى دامەزراندنى رېڭخراوەكە بە مەرجى مەركەزى ئىدارەكەى لە ناو ھەرىمدا بىت.

ب- ناو، نازناو، جنسىيە، تەمەن، پىشە، جىگاي دانىشتن و ئەھلىيەتە زانستى يەك بە يەكى ئەندامەكان.

ج- داھاتى دارايى و سەرچاوەكانى داھاتى رېڭخراوەكە.

د- ئەو ھەيئەتەنەى كە رېڭخراوەكە دەنوین و ئىدارەكەى دەگرەنە ئەستۆ، لەگەل رۆونكردنەو ھى ئىشوكارو شىۋازى بەگەنكردن و كۆتايى ھىنانيان.

1. دەبى مەبەست لە دامەزراندنى رېڭخراوەكە رۆون و ئاشكرا بىت و راگەيەنرابى وە لەگەل پىرۆبى گشتىدا (النظام العام) پىچەوانە نەبىت.

2. دەبى رېڭخراوەكە بە رېگا و شىۋازى مەشروع وە بەپىي حوكمەكانى ياسا كارپىنكارەكانى ھەرىم مەبەستەكانى خۆبى بىكى وە لەگەل پىداوېستى پىرۆبى حوكمى فېدرالىشدا پىچەوانە نەبى.

3. نابى ئامانجى ئەو ھىت كە تۆوى دووبەرەكى و جىاوازى لە نىوان نەتەو ھى ئايىن و مەزھەبە جۆراو جۆرەكان بچىتى.

ماددەى پىنچەم:

1- وەزىر دەبى لە ماو ھى شەست رۆژدا كە لە رۆژى لە وەزارەت تۆمار كردنى داواكارىيەكەو دەست پى دەكا سەبرى داواكارىيەكە بكا و بىرپىننەو ھى. خۆ ئەگەر داواكارىيەكە شەرت و شرووتى ياسايى تەواو بەجى نەھىنابوو، ئەو ھى بارەدا وەزىر ھەوالەى دامەزرىنەرەو ھىكانى

بەشى يەكەم
دامەزاندن

ماددەى دووم:

1. رېڭخراو دەستەبەكى سەر بەخۆى غەير حكومىيە، لەچەند كەسانىكى تەبىعى پىك هاتوو، بۆ و دەپهينانى ئامانجەكانى خۆى لە بوارى بەهانچوون و ئاوەدانکردنەو و پزاقى مرقۇفايەتییى لە هەریمدا دادەمەزرى.
2. ئەم رېڭخراوە خاوەن شەخسىيەتى مەعنەوى خۆيەتى و بۆى هەيە لەپىناو و دەپهينانى ئەو ئامانجەكانى دەقەكانىيان لەم ياسەبەدا هاتوو مۆلكايەتییى مۆلك و مالى دەست هەلگرو دەست هەلنەگر (الأموال المنقولة و غير المنقولة) ی بى.
3. ئەم رېڭخراوە دەشى دواى وەرگرتنى رەزەمەندى وەزىر، چالاكى مرقۇفايەتییى خۆى لە دەروەى هەریمیشدا پىادە بكات.
4. ئەم رېڭخراوە بۆ و دەپهينانى ئامانجەكانى خۆى نەبى هەولتى و دەدەست هينانى هېچ سوود و قازانچىكى مادى نادات.

ماددەى سى يەم:

ئەو كەسەى كە لەبەردەم دادگاكان و لایەنە رەسمى و نارەسمىە كاندا دەبى بە نوینەرى رېڭخراوە كە تەنیا سەرۆكى رېڭخراوە كە خۆيەتى يان ئەو كەسەيە كە سەرۆكە كە ئەو نوینەرايەتییەى بى دەسپىرى.

ماددەى چوارەم:

بۆ دامەزاندنى رېڭخراوە كە مەرجە ئەم شەرت و شەرت و شەرووتانە هەبن:

- 1- ئەندامانى دامەزینەرى رېڭخراوە كە نابى لە پىنج ئەندام كەمتر بن.

ئەمانە داواكارىيەك پىشكەش بە وەزىرى ناوخۆ دەكەن و هەموویان

پىنجەم: دادوەر و قازى و ئەندامانى داواكارى گشتى و لىكۆلەرەو دە دادگەرەكان.

2- دەشى ئەفسەرانى هیزە چەكدارەكان چەكى ئاگرىيان لە ژىر دەستدا بىت يا هەللىگرن بە باوەرنامەيەكى بى رەسم لىدان كە وەزىر دەرى دەكا و بۆى هەيە دواى خانەنشینکردنى ئەگەر بە روتبەى (رائد) و بەرەو ژووربوو باوەرنامە بى رەسم لىدانەكەى بەشپۆهەيەكى هەمیشەيى لەلا بىتتەو و دواى مردنى حوكمى باوەرنامەكە دەچى بۆ گەورترین مندالەكانى و ئەگەر مەرجە ياسايەكان هەبوون بە مۆلتەتییى رەسمى دادەنرى.

3- دەشى ئەفسەران و مەهووزەكانى هیزەكانى ئاسایشى ناوخۆ چەكى ئاگرىن و عەتادەكەيان لە ژىر دەستدا بىت يا هەللىگرن بە باوەرنامەيەكى بى رەسم لى دان كە وەزىرى ناوخۆ يا ئەوەى دەسەلاتى دەداتى دەرى دەكا و ئەفسەر بۆى هەيە دواى خانەنشین كردنى ئەگەر بە روتبەى (رائد) و بەرەو ژووربوو باوەرنامە بى رەسم لىدانەكەى بەشپۆهەيەكى هەمیشەيى لەلا بىتتەو و دواى مردنى حوكمى باوەرنامەكە دەچى بۆ گەورترین مندالەكانى و ئەگەر مەرجە ياسايەكان هەبوون بە مۆلتەتییى رەسمى دادەنرى.

ماددەى سىزدەيەم:

- 1- ئەگەر مۆلتەدراوى ژىردەستگرتن و هەلگرتنى چەكى ئاگرىن ئىدىعای بزربوون يا فەوتانى مۆلتەكە يا بزربوونى چەكە مۆلتە پىدراوەكەى كرد دەسەلاتى مۆلتە دان دەبى داواى لىكۆلینەوەى لەسەر بكرى.
- 2- ئەگەر بزربوون و فەوتانى مۆلتەكە سەلمىترا خاوەنەكەى مۆلتەتییى نوینى لە جىگەى بزربووەكە دەدرىتى كە هەمان ژمارەى مۆلتەكەى

پېشوروى لىدەدرى و زانىارى يەكانى تىدا دەبى ئەمەش بەرامبەر بە رەسمىكى دووجاى رەسمى مۆلتە بزربوو كە.

3- ئەگەر بزربوون و فەوتانى چەكە سەلمىنرا دەبى خواەنەكەى مۆلتەكەى بدا بە دەسلەتتى مۆلتە دان بۆ پووچكردنەوى و ئەوسا دەشى مۆلتەتتىكى نوپى بۆ چەكىكى ترى بدىتتى.

4- ئەگەر دەرکەوت ئىدىعەى مۆلتەكەى يا فەوتانى يا بزربوونى چەكەكە راست نىە دەبى دەسلەتتى مۆلتە دان خواەنەكەى بىنۆردىتتە لای دادوهرى لىكۆلىنەو تا چى پىويستە بىكا بۆ ئەوى بدرى بە دادگای پەيوەندىدار و ئەگەر سەلمىنرا دەبى بەبى ي حوكمى ياسا سزا بدرى و مۆلتەكەشى پووچ بکرىتەو و لایەنى مۆلتەدانى لى تاگادار بکرى.

5- ئەگەر بزربوون و فەوتانى ئەو باوەرنامەيەى دراو بە ئەفسەرانى هېزە چەكدارەكان سەلمىنرا وەزىرى كاروبارى پىشمەرگە يا ئەوى دەسلەتتى دەداتى بۆى هەيە باوەرنامەيەكى بى رەسم لىدانى نوى بداتى.

6- ئەگەر بزربوون و فەوتانى ئەو باوەرنامەيەى دراو بە ئەفسەران و مفەووزەكانى هېزەكانى ئاسایشى ناوخۆ سەلمىنرا وەزىرى ناوخۆ يا ئەوى دەسلەتتى دەداتى بۆى هەيە باوەرنامەيەكى بى رەسم لىدانى نوى بداتى.

ماددەى چوارەيەم:

1- دەسلەتتى مۆلتە دان بۆى هەيە ژۆردەستگرتن و عەتادەكەى بەبى رەسم بدا بەو فەرمانبەرەنى دەولتە كە ئەركى فەرمانگەكانيان بە لایەنگىرى فەرمانگەكانيان دەيخووزى لە حالەتى نەمانى ئەو ئەركەدا فەرمانگەكان دەسلەتتى مۆلتەدانى لى تاگادار دەكەن كە ئەوسا مۆلتەكان پووچ دەبنەو و دەبى لە ماوى (7) رۆژدا لە رۆژى نەمانى

ياساى رېڭخراوە كوردستانىيە

غەيرە حكومىيەكانى هەرىمى كوردستان

بەناوى خواى بەخشنەو مېهرەبان

بەناوى گەنەو

ئەنجوومەنى نىشتمانىيەى كوردستان عىراق

ژمارەى دەرھىنان: 15

رۆژى دەرھىنان: 2001 / 10 / 24

(بىيار)

پشت بە حكومەكانى بىرگە (1) ماددەى (56) و ماددەى (53) لە ياساى ژمارە (1) ي هەموارگراوى سالى 1992 و لەسەر داواى ئەنجوومەنى وەزىران و ئەو ياساكارىيەش كە ئەنجوومەنى نىشتمانىيەى كوردستانى عىراق لەدانىشتنى ئاساى ژمارە (9) ي 2001/10/23 ئەنجامى داو، بەپىي ئەو دەسلەتەش كە بىرگە (3) ي ياساى ژمارە (10) ي سالى 1997 پىمانى داو، بىيارى دەرھىنانى ئەم ياسايەى خوارەوهمان دا:

ياساى ژمارە (15) ي سالى 2001

ياساى رېڭخراوە كوردستانىيە غەيرە حكومىيەكانى هەرىمى كوردستانى عىراق)*

ماددەى يەكەم:

مەبەست لەم دەستەوازانەى خوارەو لەم ياسايەدا ماناكانى بەرامبەريانە:

1. **هەرىم:** هەرىمى كوردستانى عىراق.

2. **وہزات:** وەزارەتى ناوخۆ.

3. **وہزىر:** وەزىرى ناوخۆ.

4. **رېڭخراو:** هەر رېڭخراويكى كوردستانىيە غەيرە حكومىيە كە بەرژەوہندى

گشتىي بەھاناچوون و ئاوەدان کردنەو و پزافى مرۆفایەتتى لە خوگرتتى.

*) (ئەم ياسايە لەژمارە (22) ي رۆژى 2001/10/31 لە (وہقايەى كوردستان)

بلاوکرايەو وە هەروہا لە رۆژنامەى پەرلەمان ژمارە (66) ي رۆژى

2001/12/27.

ئهركه كه وه چه كه كه بده نه دهسه لاتی مۆلته دان . بهلام دهشی مۆلته تی
 نهو چه كه يان به پى ی حوكمه كانی نه م ياسايه پى بدری.
2- دهشی چه كى حوكمهت وعه تاده كه ی بگه ریندریته وه بو نهو
 فه رمانبه رانه ی ده ولته كه له بر گه ی سه ره وه دا دیاری كراون به لام نهو
 چهك و عه تاده یان بو ته رخان ناكری تا مۆلته تی ژیر ده ستگرتن و
 هه لگرتن وه رنه گرن كه له لایه ن ده سه لاتدارانه وه به پى ره سم ده یاندریته ی
 و نهو فه رمانگه به ش ده پى دوای نه مانی سیفه تی فه رمانبه رى یه كه یان نهو
 چه كه ئاگرینه و عه تاده كه ی بده نه وه به و لایه نی ته رخانی كر دبوون.
3- نهو كه سه ی نهو چه كه ئاگرین و عه تاده كه ی بز ده كا كه به پى ی نه م
 یاسايه پى سپیردراوون پینج جای نرخه خه ملیترواوه كه ی له كاتی
 بزربوونیا ندا لى ده ستیترى نه گه ر له نه نجامی كه مته رخه می ی خویدا بوو
 یا سی جای نرخه كه یان له حالته ته كانی تر دا جگه له و سزا (أنضباطی)
 یانه ی به سه ریا ندا ده سه پیترین.

مادده ی پازده یه م:

وه زیرى ناوخۆ بۆی ههیه به خشینى مۆلته تی ژیرده ستگرتن و هه لگرتنى
 چه كى ئاگرین له گشت ناوچه كانی هه ریمدا یا له به شیكیدا بو نهو
 ماوه یه له برپاره كه دا دیاری ده كا رابگیری، نه گه ر شتیك رووی دا وا
 پیوست بكا.

مادده ی شازده یه م:

پاریژگار بۆی ههیه به یانامه یه ك سه بارهت به م كاروبارانه ی خواره وه
 ده ربكاو ده پى به یه كیك له رپوشوئنه كانی راگه یانندن بلاو بكریته وه:
1- قه دهغه كرنی هه لگرتنى چه كى ئاگرین له لایه ن مۆلته تدرراوانه وه له
 كاتی پیوستدا و بو نهو ماوه یه ی دیاری ده كا له هه موو ناوچه كانی

پارېژگا يا لە بەشپىكىدا و بۆى ھەيە لەبەر چەند ھۆيەكى شياو ھەندى
لە مۆلەتدراوانى لى دەربەكا.

2- رى نەدان بە خەلكىكى دانىشتووى دەرەووى سنوورى شارەوانى
يەكان بە ھاتنە ناوھووى بە چەكەوھ بۆ ماوھەكى كاتى ئەگەر
بەرژەوھەندى گشتىي و ھەي خواست.

3- قەدەغە كوردنى تەقە لە بۆنە گشتىي و تايبەتى يەكاندا لە ناو شار و
شارۆچكەو گوندەكاندا.

4- وەرگرتى چەكى ئاگرين بە پسوولەيەك لە خاوەنەكانيان مۆلەت دراو
بن يا بى مۆلەت بۆ ئەو ماوھەيە ديارى دەكا، ھەر كاتىك ھۆيەكەى لە
ئارادا نەما برپارى گەراندنەوھيان دەدا لە گەل رەچاوكردنى حوكمەكانى
ماددەى بېستەمى ئەم ياسايە سەبارەت بە مۆلەتەكان.

ماددەى حەق دەيەم:

1- دەشى كەسيكى بيانى چەكى ئاگرين و عەتادەكەى لە ناو سنورى
ھەرىمدا بە پى حوكمەكانى ئەم ياسايە ھەلبەگرى.

2- ئەو كەسە كە ھاتە ناو ھەرىمەوھ دەبى چەكە ئاگرين و عەتادەكەى
بەرامبەر بە پسوولەيەك بەدا بە نزيكترين مەلەبەندى پۆليس و دەبى
مەلەبەندەكەش دەسلەتتى مۆلەتدانى لى ئاگادار بەكا و خاوەنەكەى بۆى
ھەيە مۆلەتتى بۆ وەرەگرى و ئەگەر نا چەكەكە و عەتادەكەى لە كاتى
دەرچوونى دا لەھەرىم دەيدىرئەوھ. ئەگەريش بە نيازى خراب سەرىپچى
كرد بە فەرمانى دەسلەتتى مۆلەتدان دەست بەسەر چەكەكەى و
عەتادەكەى دەگىرى جگە لەو سزايانەى تر كە بەپى ي ئەم ياسايە
بەسەريدا دەسەپئىرئەت.

ماددەى ھەژ دەيەم:

ياساي رېڭخراۋە كوردستانىيە
غەيرە حوكومىيەكانى ھەرىمى كوردستان ژمارە (15)ى
سالى 2001

وەزىرى ناوخۆ بۆى ھەيە ماو ەداتە ئەو كەسەى چەكى لە دەرهو ەى
عېراقدا لە گەل خۆيدا ھىناو ەمانچە و يەك و تەفەنگى راو و ەتادە كەيان
لە فەرمانگەى گومرگ دەربكا دوای پەسەند كوردن لەلايەن دەسەلاتى
مۆلەت دانەو ە و دوای بوونى مەرجە ياسايەكان لە خاوەنەكانيان دا بە
ژېردەستگرتن و ھەلگرتنى ئەو چەكانە و دەبى رەسمى گومرگى پېوستيان لى
بدرى و ماو ەدانە كەى ئەو كەسەش جار دەبى .

ماددەى نۆزدەيەم :

ھەر كەسەك خەبەرى دا كە چەكى بىۆ مۆلەتى لە ژېر دەستدایە لە سزا
دەبەخشرى و دەسەلاتى مۆلەتدان بۆى ھەيە بەپېى حوكمەكانى ئەم ياسايە
مۆلەتى بداتى لە حالەتى بېيارنەداندا حوكمى ماددەى يازدەمى بەسەردا
دەسەپىترى .

ماددەى بېستەم :

1- دەبى دەسەلاتى مۆلەتدان بەيانامەيەك لە دەزگای راگەياندەنەو ە بلاو
بكاتەو ە داوا لە خاوەنەكانى ئەو چەكانە بكا بەپېى بەيانامە تەسليم بە
دەسەلاتەكانى مېرى كراون لە ماو ەى (10) رۆژدا لە رۆژى
بلاو كوردنەو ە بچنە لای دەسەلاتى مۆلەت دان ئەگەر مۆلەت پىدراو
نەبوون و مەرجى ياسايى يان تىدا ھەبوو . بەلام لە حالەتى نەچوونيان دا
بە كۆتايى ھاتنى ماو ەكە دەسەلاتى مۆلەتدان دەست بەسەر چەكەكانيان
دادەگرى و بە (مستودع)ى پۆليسيان دەسپىرى .

2- لە حالەتى مۆلەت نەدانى لەلايەن دەسەلاتى مۆلەتدانەو ە بەو بىۆ
مۆلتانەى لە ماو ەى ديارىكرواى بېرگە (1)ى ئەم ماددەبەدا مارجەعتيان

کردبوو چه که که دهدری بهو دهسه لاته بو فرۆشتنی لهسه ر حسابی
خاوه نه که ی به پپی حوکمی مادده ی یازده می ئه م یاسایه .

مادده ی بیست و دووهم :

1- پیوسته لهسه ر ئه و کۆمه لانه ی که هه نه باری خویان له ماوه ی (6)
مانگ له رۆژی به کار که وتنی ئه م یاسایه به پپی حوکمه کانی ئه م یاسایه
بگۆنجین .

2- هه ر کۆمه له یه کی که خوی به حوکمی برگه (1) ی ئه م مادده یه
نه به ستیتته وه به پپی یاسا به هه لوه شاوه داده نری .

مادده ی بیست و سییه م :

کاروباری رېکخراوه کوردستانييه کانی که له بواری یارمه تیدان و ئاوه دانکردنه وه
کار ده که ن، به پپی یاساییکی تاییه ت ریک ده خرین .

مادده ی بیست و چواره م :

به هیچ ده قیکی تر کار ناکریت که له گه ل حوکمه کانی ئه م یاسایه دا نه گونجی .

مادده ی بیست و پینجه م :

وهزیری ناخو بۆ هه یه بو ئاسانکردنی حوکمه کانی ئه م یاسایه ریتمای پیوست
ده ربچویتی .

مادده ی بیست و شه شه م :

ده بی و هزاره ته په یوه نداره کان حوکمه کانی ئه م یاسا جی به جی بکه ن .

مادده ی بیست و چه وته م :

ئه م یاسایه له رۆژی بلا و کردنه وه ی له رۆژنامه ی ره می دا کاری پی ده کری .

جوهر نامق سالم

سه رۆکی نه نجوومه نی نیشتمانیی

کوردستانی عیراق

بەكار بولۇپ كەيىن، ئەۋەي لەسەرەۋەدا ھاتوۋە ھەموۋى تەنيا لەگەل مافى شارستانىيدا دەگونجى.
2- ناتوانرى داۋا كوردنى بەتال كوردنەۋە ئاراستەي كەسانى نياز پاك بىرى، ئەۋانەي كەھەندى مافىان چىنگ كەوتوۋە لەسەر بىچىنەي بىرىارو كارە تانوت لىندراۋەكان.

ماددەي نۇزدەيەم:

نابى كۆمەلەي سەربازىي يا نىمچە سەربازىي نا حكومەتى داۋمەزرى ھەروەھا نابى كۆمەلەي پىشەي پىك بەيىرى، تەنيا مەگەر لەۋ كەسانە داۋمەزرى كە ھاۋپىشەن.

ماددەي بىستەم:

كۆمەلە لەرەسى دامەزاندن و لەرەسى تەسلىق كوردنى تۆمارەكانى دەبوردرى.

ماددەي بىست و يەكەم:

ھەر ئەندامىك لە ئەندامانى ئەنجومەن بەرپوۋەردنى كۆمەلەۋ ئەنجومەنەكانى بەرپوۋەردنى لەقەكانى بەلى سەندنى گوزمە (مىلغ) پارەيەك سزا دەدرى بەمەرجى لە (500) دىنار زىاتر نەبى و لە (100) دىنار ش كەمتر نەبى لەگەل ئەۋەش بەرپرسىارىتى بەرامبەر بە كۆمەلە ھەيە ئەگەر دەرچوۋ كە كۆمەلە:

1. ئەۋ تۆمارانەي رىك نەخست بى كە لەم ياسايەدا ھاتوۋن و گويى بەمەرجە دىارى كراۋەكانى نەدابى.
2. ئەگەر لايەنى تايەت بەۋ كاروبارانەي ئاگادار نەكردىتەۋە كە بەپى ياسا دەبى پىي رابگەيەنرى.
3. ئەگەر ئەندامىكى ۋەرگرت بى ۋەمەرجى ئەندامىكى بە پىي پىرەۋى ناۋخوى لى نەيەتە جى.

ماددەي بىست و يەكەم:

1/ أ- ئەۋەي قاچاغچى يەتى بە چەكى جەنگى يا بەشەكانى يا بە عەتادى يەۋە بكا يا ژىردەستى خوى بخا يا ھەلىگىرى يا بىگوازىتەۋە يا بازىرگانى پىۋە بكا يا چاكى بكا يا دروستى بكا بە زىندانى (سجن) كوردن سزا دەدرى.

ب- ئەۋەي قاچاغچىتى بەچەكى جەنگى يا بەشەكانى يا عەتادى يەۋە بكا بە مەبەستى بلاۋ كوردنەۋەي ئىرھاب يان تىكدانى ئاسايشى گشتىي يا پشتگىر كوردنى ياخى بوونىك دژى حكومەتى ھەرىم بكا سزاكەي زىندانە كوردنى ھەتا ھەتايى (سجن المؤبد) دەبى.

2/ أ- ئەۋەي قاچاغچىتى بە چەكى ئاگرىن يا بەشەكانى يا عەتادى يەۋە دەكا يا دروستى دەكا يا بازىرگانى پىۋە دەكا بە زىندانى كوردن سزا دەدرى.

ب- ئەۋەي قاچاغچىتى بە چەكى ئاگرىن يابەشەكانى يا عەتادىيەۋە بە مەبەستى بلاۋ كوردنەۋەي ئىرھاب يان تىكدانى ئاسايشى گشتىي يا پشتگىر كوردنى ھەر ياخى بوونىك دژى حكومەتى ھەرىم بكا سزاكەي زىندانى كوردنى ھەتا ھەتايى دەبى.

3/ ئەۋەي بەبى مۆلەت پىدان لەلایەن دەسەلاتى مۆلەتدانەۋە چەكى ئاگرىن يا عەتادەكەي لە ژىر دەستدا بىت يا ھەلى بگرى بە بەندى كرن (حبس) كە لەيەك سال كەمتر نەبى و غەرامەكەي لە دوو ھەزار دىنار زىاتر و يەك ھەزار دىنار كەمتر نەبى يا يەككە لەۋ دوو سزايە، سزا بدرى.

4- أ- ئەۋەي مۆلەتى ھەلگرتنى چەكىكى ئاگرىنى ھەبى و لە خۆپىشاندىنىك يا كۆرۈ كۆمەلنىك دا (تجمع) ھەلبىگىرى بە بەند كوردن كە

له يەك سال كەمتر نەبى و بە غەرامە كە لە دوو ھەزار دىنار زياتر و يەك ھەزار دىنار كەمتر نەبى يا يەككە لە دوو سزايە، سزا بدرى.

ب- ئەوھى چەكى ئاگرىنەى بى مۆلەت لە كاتى بەشداربوونى لە خۆپىشاندا نىك يان كۆرۈكۆمەللىكدا ھەلبىگى سزاكەى زىندا كوردنى كاتى (مۆقت) دەبى.

15 جگە لەوھى لە بىرگە كانى پىشوروى ئەم ماددەدەدا دىارى كراوھ ئەوھى سەرپىنچى لە ھەر حوكمىك لە حوكمە كانى ئەم ياسايە يا ئەو رىنمايى و بەياننامانە بكا كە بەپى ئەم دەردە كرىن بە ماوھىەكى بەندى كوردن (حېس) كە لە دووسال زياتر نەبى و بە غەرامە كە كە لەبەك ھەزار دىنار زياتر نەبى و پىنچ سەد كەمتر نەبى يا بە يەككە لە دوو سزايە سزا دەدرى.

ماددەى بىست و دووھم:

1- دادگا حوكم بە سزاكانى ماددە بىست و يەكەمى ئەم ياسايە دەدا سەربارى ئەو غەرامانەى فەرمانگە كانى گومرگ بەبى ي ياساى گومرگ دەيان سەپىن.

2- ئەگەر دادگا حوكمى بە سزايەك لەو سزايانە دەركرد كە لە بىرگە (1و2) ماددەى بىست و يەكەمى ئەم ياسايەدا ھەن دەبى حوكم بدا بە دەست بەسەر اگرتنى (مصادرة) چەكەو بەشە كانى و عەتادەكەى و ئەو ھۆيانەى گواستىنەو ھيان كە بۆ كوردنى تاوانەكە بەكارھىتراون لەگەل رەچاوكوردنى حالەتى خاوەن ئوتومبىلى نىيازپاك (حسن النية) ئەمە جگە لەو كىشە گومرگيانەى فەرمانگە كانى گومرگ خاوەن دەسەلاتن لە سەپاندنى سزاي دەست بەسەرداگرتنى ھەيە.

ماددەى شانزەھىم:

دواى تەواو كوردنى پاكتاو كوردنەكە، پاكتاو كارەكان دەست دەكەن بە دابەش كوردنى ئەو پارانەى كەماون بە پى پىرەوى ناوخۆى كۆمەلە، ئەگەر بۆ ئەمەش دەقەك لەناو ئەو پىرەو دەدا نەبوو، ياخود ھەبوو، بەلام رېگەى دابەش كوردنەكەى لەتوانا بەدەربوو، لەو كاتەدا مالى ئەو كۆمەلە ھەلوھىشپىراوھىە بۆ ئەو كۆمەلەھىە يان ئەو كۆمەلانەى كە ئامانجيان نرىكە لە ئامانجى ياخود دەدرىت بە ھەر لايەنىكى خىرخواز كە ئەنجوومەنى وەزيران دەستىشانى دەكات.

ماددەى حەقەھىم:

1. وەزىرى ناخۆ بۆى ھەيە كە لەھەر لادانىكى ياسايى كۆمەلە ئاگادار بكاتەوھ.

2. كۆمەلە بۆى ھەيە ئىعتراز لە بىرارى وەزىرى ناخۆ بگى لەبەردەم دەستەى گشتىى دادگاى تەمىزى ھەرىمى كوردستانى عىراق لە ماوھى (30) رۆژ لە پىراگەياندى بىرارەكە.

ماددەى ھەژدەھىم:

1- ھەموو بىرارىكى دەستەى گشتىى كە لەگەل ياساوپىرەوى ناخۆ دروست نەبى و يا ھەر كارىكى دەستەى بەرپۆبەرى كۆمەلە و ئەنجوومەنەكانى بەرپۆبەردنى لقەكان بىكەن و لە سنوورى كارى خۆبان دەرىجى ياخود نادروست بى لەگەل حوكمە كانى ياسا و پىرەوى ناخۆ يان بىرارەكانى دەستەى گشتىى، دەشى بە حوكمى دادگاى بەرايى (بداءة) كە مەلەندى گشتىى كۆمەلە سەر بە ئەوھ، لەسەر داواى كەسىكى خاوەن بەرژەوھەند ھەلوھىشپىرەوھ، ئەمەش لەماوھى (60) رۆژ لە دەرچوونى بىرارەكەوھ دەبى، ياخود لە رۆژى دەست

2- ئەگەر له چالاکییهکانیدا لهو هۆیانە لەدا که له مادده کانی (چوارهم و پینجهم) ی ئەم یاسایەدا هاتوون.

3- ئەگەر کۆمەڵە نەیتوانی بەلێتە کانی خۆی بەجی بگهیهنی یاخود پاره کە ی خۆی یان قازانجی پاره کانی بۆ غەیری ئەو ئامانجانە تەرخان کرد بۆ دروست بوو.

4- ئەگەر چهك و تەقەمەنی لەمەڵبەند یا له یه كێك لهلقه کانی خۆی دا عەمبار بکات.

ماددهی چواردهیهه:

1- دادگا بە گورجی سهیری داوای ههڵوهشاندنهوه که ده کات و بپارە کە ی لەرۆژنامه ناو خۆییەکاندا له ماوهی ههفتهیهك له مێژووی دەرچوونیهوه بلای داکاتوه ئەوهی مەغدووره بۆ ههیه ئەو حوکمه له لای دهستهی بلای دادگای ته مییزی هه ریمی کوردستان له ماوهی (30) رۆژ له مێژووی بلاو کردنهوهی ته مییزی بکات.

2- ئەگەر دادگا داواکە ی ههڵوهشاندنهوهی رەتکردهوه، ئەوه بۆ ههیه کرداری تانوت لێدانه که له کاربجیات.

ماددهی پازدهیهه:

کاتیك کۆمەڵە که ههڵوهشینه رایهوه، پاكناو كه ره وهیهك یان زیاتری بۆ داده نری و، ئەم دانانەش دهستهی گشتیی کۆمەڵە دهیکات ئەگەر ههڵوهشاندنهوه که به ئاره زووی خۆیان بی، یاخود دهستهی گشتیی دادگای ته مییزی هه ریمی کوردستانی عیراق دایده نی ئەگەر ههڵوهشاندنهوه که قهزایی بی و دادگای به رای (بداء) ش هه ر ئەو دهمه دهستی به سه ر داده گری تا کو پاکتاوه کە ی ده کری.

3- أ- ئەگەر دهسه لاتی گومرگی په یوهندی دار بریاری دهست به سه ردا گرتنی قاچاغ یا به شه کانی یا عه تادی داو بپارە که گه یشته پله ی بنر (بنات) ئەو چه که و به شه کانی و عه تاده کە ی ده دریتە و ه زارتی کاروباری پێشمه رگه و وه زیری دارایی له سه ر پێشنیازی به رپوه به ری گشتیی گومرگ بۆ هه یه خه لات بدا به خه به رداران و ئەوانه ی کارگه ربوون له ئاشکرا کردنی تاوانه که دا ئەویش به پێ یاسا ره چاو کراوه کان.

ب- ئەگەر دادگای په یوه ن دیدار بریاری دهست به سه ردا گرتنی چه ک ی جهنگی یا قاچاغ یا به شه کانی یا عه تادی داو بپارە که گه یشته پله ی بنر (بنات) ئەو چه که و به شه کانی و عه تاده کە ی ده دریتە و ه زارتی کاروباری پێشمه رگه .

ج- ئەگەر دادگای په یوهندی دار بریاری دهست به سه ردا گرتنی چه ک ی ئاگرینی یا قاچاغ یا به شه کانی یا عه تاده کە ی داو بپارە که گه یشته پله ی بنر (بنات) ئەو چه که و به شه کانی و عه تاده کە ی ده دریتە و ه زارتی ناو خۆ .

د- دهسه لاتی مۆلّه تدان بپار ددها ئەو چه که و به شه کانی و عه تاده کە ی که به پێ ی بهندی (ج) له بر گه ی (3) ی ئەم مادده یه دا پێ سپێردراوه بدا به فه رمانگه یانه ی ده ولت که پێوستیان پێ هه یه و ئەگەر ه یچ داوا یه ک ی له وه فه رمانگه یانه وه نه کرا وه زارتی ناو خۆ به پێ ی حوکمی قانونی فرۆشتن و به کری دانی مال و مولکی ده ولت ده فرو شری.

4- چه ک ی جهنگی و به شه کانی عه تادی و چه ک ی ئاگرینی قاچاغ و به شه کانی و عه تادی ده سپێدرین به نزی کترین لایه نی سه ربازی له کاتی دۆزینه وه یاندا بۆ پاراستیان وه ئەو لایه نه سه ربازی هه ر وه ختیك پێوستی کرد چه که کان له به ردهم ئەو لایه نه دا ئاماده ده کا که په یوهندی به بینیی

كىشە كەو ھەيە. بەلام چەكى ئاگرىنى ناقچاغ بەشەكانى و عەتادى دەسپىردى بە نىزىكتىن مەلەندى پۇلىسى ئەو ناوچەيە چەكە كەي تىدا دۆزاو تەو، بۇ پاراستى بە مەرجى مەلەندەكە ھەر وەختىك پىوستى كرد ئەو چەكە لەبەردەم ئەو دادگا دەستەلاتە گومرگى يەدا ئامادە بكات كە پەيوەندى بە بىنىنى كىشە كەو ھەيە.

ماددەى بېست و سېيەم:

1- ئەو ھى مۆلەتى چەكى ئاگرىنى ھەبى و لە ماو ھى (90) رۆژدا لە رۆژى كۆتايى ھاتنى ئەو ماو ھى لە ماددەى (9) ى ئەم ياسايەدا دىارى كراو بە غەرامەيك كە لە پىنج سەد دىنار كەمتر نەبى و لە ھەزار دىنار زياتر نەبى سزا دەدرى.

2- پارىزگارەكان دەسلەتتى دادو ھى كەتن (جنحة) يان بۇ سەپاندنى ئەو غەرامەيەى برگە (1) ى ئەم ماددەيە دەدرىتى.

ماددەى بېست و چوارەم:

أ- حوكمەكانى ئەم ياسايە ئەو چەكانە ناگرىتەو ھەيە چە كدارەكان و ھىزەكانى ئاسايشى ناوخۆى ھەرىمى كوردستان بەكارى دەھىن.

ب- دەسلەتتى مۆلەتدان دەسلەتتى ھەيە مۆلەتى ژىر دەستگرتنى تەنگى ئوتۆماتىكى و نىو ئوتۆماتىكى بىدا.

ماددەى بېست و پىنچەم:

و ھىزىرى ناوخۆ رېتىمىيەك دەردەكا سەبارەت بە ژىر دەستگرتن و ھەلگرتنى چەكى برىندار كەر و چەكى رۈوشىنەر و گواستەو ھەيە و دروست كردن و چاكدن و ھىنەناو ھەيە و بازرگانى پىوە كوردىن.

ماددەى بېست و شەشەم:

كار بە ھىچ دەقېك ناكرى كە لە گەل حوكمەكانى ئەم ياسايەدا ناكۆك بى.

ماددەى يازدەم:

پىويستە لەسەر ھەر كۆمەلەو لەقەكانى ئەم تۆمارانەى خوارەو ھەيە رېك بجات و، بەمەرجى لەلەى دادنووسى (كاتب عدل) تەسدىق كرابن.

1. تۆمارى ئەندامان: ناوى ئەندامانى كۆمەلەو و ناوئىشان و تەمەن و رەگەزنامەو پىشەو بىروانامەى زانستى و ھونەرىيەى و مېژوويى ھاتنە ناو كۆمەلەى تىدا تۆمار بكرى.

2. تۆمارى بىرپارەكان: و ئەمەش ھەموو بىرپارەكانى ئەنجومەنى بەرپۆبەردن و دەستەى گشتى تىدا تۆمار دەكرى و لەلەيەن دەستەى بەرپۆبەردنى كۆمەلەو ھەيە دەكرىن.

3. تۆمارى ژمىرىارى و ھەموو داھات و خەرجىيەكى تىدا تۆمار دەكرى.

4. تۆمارى كەلوپەل و مال و ھەرچى مولكى كۆمەلە بى لە كەلوپەل و مولك و مالى گوتىراو ھەيە نەگوتىراو ھى تىدا تۆمار دەكرى .

ماددەى دوازدەيەم:

دەستەى گشتىيە كۆمەل بوى ھەيە بە ئارەزووى خۆى دواى رەزامەندى دوو لەسەر سى ئەندامانى كۆمەلەكە ھەلەوشىتتەو ھەيە.

ماددەى سىزدەيەم:

دەشى كۆمەلە بە بىرپارىكى دادگاي بەرايى (بىدائە) ھەلەوشىتتەو دواى بىرپاردان لەسەر دامەزراندنى، ئەمەش لەسەر داواى و ھىزىرى ناوخۆ يان ئەو ھى دەستەلاتى پى دەدات دەبى و لەم ھالەتەنەى خوارەو ھەيە:

1- ئەگەر سالىك بەسەر دامەزراندنى كۆمەلەكەدا رەت بوو، دەستى بەو كارانەى نەكردبوو كە لە پىرەوى ناوخۆيدا ھاتوون، يان بەبى ھۆ لە جىبەجىكدنى كارەكانى و ھەستابوو.

3- كاتىك كە داۋاكە يە كالاى نە كراۋ ئەۋ ماۋەيەى كە لە بېرگە (1)ى سەررەشى بە سەردا تېپەرى ئەۋە بە پىي ياسا داۋاكە پەسەندكراۋە.
4- ئەگەر ۋەزىرى ناوخۆ داۋاى دامەزاندنەكەى لەبەر ھەر ھۆيەك رەت كوردەۋە، ئەۋا ئەندامانى دامەزىنەر بۆيان ھەيە لەماۋەى (15) رۆژ لە پىراگەياندىن بىرپارى رەتكردنەۋە كە تەمىزبەكەن لەلاى دەستەى بالاي دادگاى تەمىزى ھەرىمى كوردستانى عىراق و ئەۋ كاتە بىرپارى دادگاى دوا بىرپارە.

5- ئەۋ كارانە لە كاتىكش دا دەكرىن كە پىرەۋى ناوخۆى كۆمەلەيەكى مۆلەتدارو ھەموار بىكرىت.

ماددەى نۆيەم: دارايى كۆمەلە لەمانە پىك دىن:

1. ئابۋونەى بەشداربوونى ئەندامان.
2. ئابۋونەى سالانەى ئەندامان.
3. بەخشىش ۋە دەست ۋە دىپارى ۋە پىتاك ۋە پارە كۆكردنەۋە و لە قەبەل كىردن لە لايەن كەس و لايەنى دىكەۋە.
4. دەستكەۋتى دىكە كە كۆمەلە لە ئەنجامى چالاكى و خىستەنە مامەلەتى پارە كانىيەۋە چىنگى دەكەۋى.

ماددەى دەيەم:

1. كۆمەلە مال و دارايى خۆى بۆ خۆى بەرپۆھيان دەبات لە رىنگەى بوۋدجەى سالانەى كە بە پىي سىستەمى ژمىرپارى كە لەلاى فەرمانگە رەسمىيەكانى ھەرىم پەپرەۋە دەكرى رىك دەخرى و جىيەجى دەكرى.
2. ھەموو حساباتىكى كۆمەلە دەكەۋىتە بەر چاۋدېرى دارايى ھەرىمى كوردستان.

ماددەى بىست ۋە ھوتەم:

دەبى ۋەزىرە پەيوەندىدارەكان حوكمەكانى ئەم ياسايە جى بەجى بىكەن.

ماددەى بىست ۋە ھەشتەم:

ئەم ياسايە لە رۆژى بلاۋكردنەۋەيەۋە لە رۆژنامەى رەسى دا كارى بى دەكرى.

جوهر نامق سالم

سەرۋكى نەنجوۋمەنى نىشتەمانىيى كوردستان - عىراق

نرخى رەسم	جۆرى مۆلەت
50 دىنار	مۆلەتى ژىر دەست گرتن يا ھەلگرتنى چەكى ئاگرىن عەتادى
50 دىنار	نويكردنەۋەى ژىر دەست گرتن و ھەلگرتنى چەكى ئاگرىن
100 دىنار	مۆلەتى چاككردن و نويكردنەۋەى چەكى ئاگرىن

ماددەى ھەوتەم:

بۆدامەزراندنى كۆمەلە مەرجه داوايەك پېشكەش بە ۋەزىرى ناوخۆ بىكرىت لە لاين ئەندامە دامەزرىنەكانەۋە ئىمزاكرابى، بەمەرجى ژمارەيان لە (15) ئەندام كەمتر نەبى و ھەموو بە پىي ياسا شياو بن و پېرەوى ناوخۆ پىۋەلكابى و ئەم زانبارىيانەى تىدا بىت: -

1. ناوى كۆمەلەكەو مەبەست لە دامەزراندنى و، مەلەبەندنى بەرپۆرەبەردنى و دەبى لە ھەريىمى كوردستانى عىراق بىت.
2. ناوى ھەموو ئەندامە دامەزرىنەرەكان و نازناو و رەگەزنامە و پىشەيان وشوئى دانىشتىيان و بىروانامە و پلەى زانستىيان.
3. مەرجهكانى ئەندامىتى و نەمانى.
4. سەرچاۋەكانى دارابى كۆمەلە.
5. ئەو دەستانەى كە نوئىنەرەبەتى كۆمەلە دەكەن و كاروبارى ھەلسووراندنى دەگرى ئەستۆ و تايەتمەندى ھەرىيەكىيان و رىڭگى ھەلبىژاردن و كۆتايى پى ھىنانيان.

ماددەى ھەشتەم:

- 1- دەبى ۋەزىرى ناوخۆ لە ماۋەى (30) رۆژ لە مېژوۋى تۆمار كردنى داواكە لە ھەزارەت بىرپارىك لەبارەبەو بەدات.
- 2- ۋەزىرى ناوخۆ بۆى ھەيە ئەگەرداۋى دامەزراندنەكە مەرجى ياسابى تەۋاۋى تىدانە بوو، بىگەرپىتتەۋە بۆ دەستەى دامەزرىنەرەكان لەو ماۋەى لە بىرگەى (1) سەرەۋەدا ھاتوۋە بۆ تەۋاۋى كردنى ناتەۋاۋىيەكانى ولەگەل رۆژى پېشكەش كردنەۋەى داواكەش ماۋەى سەير كردن و بىرپار لەسەردانى يا نەدانى دەست پى دەكات.

بىرپارى
ژمارە 43 ى سالى 1992

ماددهى دووم:

1. ئەو كۆمەلەى كە بەپىي حوكمە كانى ئەم ياسايە دادەمەزرىن كەسىيەتتە كى مەعنەويى دەبى و دەتوانى ھەموو كاروچالاكىيە كى خۆى بوپى و بۆى ھەيە مال و مولكى گويژراوھى لە پىناوى بەدەيھيتانى مەبەستە كانى خۆى ھەبى.

2. كۆمەلە ناتوانى بېتتە كەسىيەتتە كى مەعنەويى تاكو پىرەوى ناوخۆى لە رۆژنامەى رەسميدا لەسەر داواى خۆى بلاونە كرېتتە وە.

ماددهى سى يەم:

سەرۆك يا ئەو كەسەى كە دەستەلاتى پى دەدات نوپنەرايەتى كۆمەلە دەكات لەبەردەم دادگا و لايەنە رەسمى و نارەسمىيە كاندا.

ماددهى چوارەم:

ئامانجە كانى كۆمەلە دەبى ئەم مەرجانەيان ھەبى:

1. دەبى ئاشكراو روون و شەرى و رەوا بى.
2. خزمەتى كۆمەلەكى ديارى كراوى گەلى كوردستانى عىراق بكات.
3. نابى كەرتكارى و جياوازى رەگەزەبى و ئايىنى و مەزھەبى بكاتە ئامانج.
4. نابى لەگەل بنەماكانى ديموكراسى و جارنامەى جىھانى مافى مرۆڤ ناگونجاو بىت.
5. نابى دژى دابو دەستوورى گشتى و رەوشت بى.

ماددهى پىنجەم:

پىويستە كۆمەلە رىيازو ھۆى ديموكراتى و ئاشتى بگرېتتە و بەر بۆ بەدى ھىنانى مەبەستە كانى بە پىي ياساى رەچاوكراو.

ماددهى شەشەم:

كۆمەلە مافى كۆبوونەو و خويشاندان و مانگرتن و مېھرەجان و ئاھەنگ سازدان، پەيدا كردنى ھۆيە كانى راگەياندى بە پىي ياسا پەپرەو كراوھە كان ھەيە.

بەناوى خواى بەخشندەو مېھرەبان

بەناوى گەنەو

ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستان عىراق

ژمارەى پىيار: 43

رۆژى پىيار: 1992/12/28

(پىيار)*

بەپىي حوكمى برگە (1)ى ماددهى (56) لە ياساى ژمارە (1)ى سالى 1992 ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستانى عىراق لەدانىشتى رۆژى 1992/12/13 دا ئەم پىيارەى دا:

1. ئەندامى ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستانى عىراق مافى گرتتە دەست و ھەلگرتنى چەكىكى شەخسى (دەمانچە و تەنگى رىزتەقن-ئالى) يا ھەردوو كيانى ھەيە.
2. ناسنامەى ئەندام يا ھەر باوەرنامەيەكى رەسمى كە ئەندامىيە يەكەى دەسەلمىنى بە مۆلتەى ياساى بۆ بەكارھىنانى ئەو مافەى برگە (1) سەرەو دەدەنرى.
3. ئەندام بە نەمانى ئەندامىيە كەى لە ئەنجومەندا ئەم مافەى نامىنى.
4. دەبى وەزىرە پەيوەندىدارە كان حوكمە كانى ئەم پىيارە جى بەجى بگەن.
5. ئەم پىيارە لە رۆژى دەرچوونىوھە كارى پىدەكرى و لە رۆژنامەى رەسميدا بلاو دەكرېتتەو.

ئەژاد احمد عزيز آغا

و/ سەرۆكى ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستانى عىراق

*(ئەم پىيارە لەژمارە (7)ى رۆژى 1993/1/14 (رۆژنامەى پەرلەمان) بلاوكراتتەو.

ئەو كۆمەلانە بەو پىيە پۆلەن دەكرىن و ھەريە كەيان بە پىيە مەبەستى خۆى.

ياساى حزبەكانى ھەريى كوردستانى عىراق
ژمارە (17) ى سائى 1993 و ھەموار كوردنەكان

ياساى كۆمەنەنەى ھەريەمى كوردستانى عىراق

بەناوى خواى بەخشنەدەو مېھرەبان

بەناوى گەنەوھ

نەنجوومەنى نېشتەمانىيە كوردستان عىراق

ژمارەى بېريار: 44

رۆژى بېريار: 1993/10/31

(بېريار)

بە پىي حوكمەكانى بېرگە (1) لە ماددە (56) ياساى ژمارە (1) ي سالى 1992 و لەسەر داواى وەزىرى ناوخۆ و رەزامەندىيە نەنجوومەنى وەزىرانى ھەريەم لە سەرى نەنجوومەنى نېشتەمانىيە كوردستانى عىراق لەدانىشتنى رۆژى 1993/10/25 يدا بېريارى دەرچواندننى ئەم ياسايەى دا:

ياساى ژمارە (18) ي سالى 1993

ياساى كۆمەنەنەى ھەريەمى كوردستانى عىراق (1)

ماددەى يەكەم:

1- كۆمەنە: كۆمەنە كەسپكە سىفەتپكى ھەميشەيان ھەيە و بريتىن لە چەند كەسپكى ئاسابى يان مەعنەوى بۆ مەبەستپك كە قازانجى ماددى تپدا نەبى.

2- ھەموو يانەو رېكخراو يەكپكى و مەلەبەندى رۆشنپىرى و كۆمەلەيەتپى و سەندپكاو دەزگاي خپرخواز، كۆمەلەن و حوكمەكانى ئەم ياسايە دەيان گرپتەوھ، تەنيا مەگەر رېكخراوھ كەى ياساپكى تاپتەتى بېگرپتەخۆ.

3- ئەگەر كۆمەنە مەبەستپكى زانستى يا كۆمەلەيەتپى يا پيشەى يا ھونەرىى يان وەرزشپى يان خپرخوازپى يان سوودپكى گشتپى ھەبوو لەو كاتەدا

(1)- ئەم ياسايە لەژمارە (15) ي رۆژى 1993/10/31 لە (رۆژنامەى پەرلەمان) بىلاوكرايەوھ.

ياساى حزبەكانى ھەرئىمى كوردستانى عىراق و ھەموار كوردنەكانى

بەناوى خواى بەخسندەو مېھربان

بەناوى گەنەوھ

نەنجومەنى نىشتمانىيە كوردستان عىراق

ژمارەى: بېريار: 42

مېژووى بېريار: 1993/10/18

(بېريار)

بە پىي حوكمەكانى بېرگە (1) لە ماددە (56) ى ياساى ژمارە (1) ى سالى 1992 و لەسەر پيشنيازي نەنجومەنى وەزيرانى ھەرئىمى كوردستانى عىراق، نەنجومەنى نىشتمانىيە كوردستانى عىراق لە دانىشتنى رۆژى 1993/10/10 دا بېريارى دەر كوردنى نەم ياسايەى دا:

ياساى ژمارە (17) ى سالى 1993

ياساى حزبەكانى ھەرئىمى كوردستانى عىراق)*

ماددەى يەكەم:

حزب رېڭخراوئىكى سياسى خاوەن كەسايەتى يەكى مەعنەوى يە و لە كگرتنئىكى ئىختيارى پىك دى لە نيوان كۆمەلە كەسانئىكى سروشئيدا كە چەند بىرو باورو ئامانجئىكى ھاوبەشى راگەياندرائو لە پرۆگرامى حيزبدا كۆيان دەكاتەوھ و ھەول دەدەن بەرپوشوئنى ديموكراتيانە بەدى يان بەئىن.

(*) نەم ياسايە لە ژمارە (15) ى رۆژى 1993/11/6 (رۆژنامەى پەرلەمان) بلاوكرائەتەوھ.

ماددەى دووم :

1- ھەر ھاوولاتیيەك لە ھاوولاتیانى ھەریمی كوردستانی عیراق كە دانىشتروانى ھەمیشەى ئەم ھەریمەن، ئەوانەى كە مەرجیان تىدايە مافی بەشداربوونیان لە دامەزراندنى حزبگەلیان ھەيە⁽¹⁾.

2- ھەر ھاوولاتی يەك لە ھاوولاتیانى ھەریمی كوردستانی عیراق یا ھەر كەسێك كە ھەمیشەى (أقامة) ھەبى و ھەژدە سالى تەمەنى تەواو كەردبى و لیھاتوویى ياسایى ھەبى (الأهلية القانونية) مافی چوونە ناو ھەر حزبێك و لى كشانەوہى ھەيە بەپى پەیرەوہ ناوخۆكەى.

ماددەى سى یەم :

سەر بەستى دامەزراندنى حزبەكان مسۆگەرەو ھەر حیزبێك بۆى ھەيە بە تەواوى بە سەر بەستى یەوہ چالاكى ی خۆى بنویئى و ئەم ياسايش پارێزگارى لى دەكا.

ماددەى چوارەم :

مەر جە بیرو باوہرو ئامانجەكانى حزب ئەمانەیان تىدا بن:

1. چەسپاندن و پەرەپىدانی ئەو ماف و دەسكەوتانەى كە گەلى كوردستانی عیراق بەدى ھیناون.

ياسای كۆمەئەى ھەریمی كوردستانی عیراق
ژمارە (18) ی سالى 1993

(1)- ئەم بركەيە ھەموار كراوہبە پى ماددەى يەكەم لە ياسای ژمارە (7) ی سالى 2002 لە 2002/5/7 ياسای ھەموار كردنى دووہمى ياسای حزبەكانى لە ھەریمی كوردستان عیراق ژمارە (17) ی سالى 1993 بركەكەش پىش ھەموار كردن بەم شۆوہیە بوو:-

1- ھەر ھاوولاتیيەك لە ھاوولاتیانى ھەریمی كوردستانی عیراق و تىای دا نىشتەجى بى و مەر جەكانى تىدا ھەبن مافی بەشدارى كردنى دامەزراندنى حزبى ھەيە.

2. چهسپاندنی بیروباوهری دیموکراتی و ریژلی گرتنی ئەو مافانەیی مرۆفـ که له راگهیاندنی جیهانی مافهکانی مرۆف و پهیمان و باوهرنامه و بهیاننامه نیودهولتهتی یهکاندا دیاری کراون.
3. بهدییهانی ئامانجهکانی بهریوشوینی ئاشتیانه و دیموکراتیانه و باوهرهیئان به دهستاو دهستکردنی دهسلالات (تداول السلطه) بهی پهباردنه بهر توندو تیژی و تیرۆر و له خشته بردن.
4. بهکارهیئانی شیوازی دیموکراتیانه له ژبانی حزبیهتیدا.
5. بلاونه کردنهوهی دووبههکی و جیاوازی له رهگهزو ئاین و مهزههدا.
6. به مهرجی بهرنامه و پیرو ناوخویه کهی پچهوانهیی پیروگی گشتی (النظام العام) نهییت (1).

مادهی پینجهم:

حزب پابهندی ریژلیگرتنی ماف و سهربهستییهکانی هاوولاتیان و حزبهکان و ریکخراوه پیشهیی و میللییهکان دهیی.

مادهی شهشم:

بۆ دامهزراندنی حزب و نواندنی چالاکی پیوسته ئەم مهرجانه ههیی:

- 1- داواکارییهکی نووسراو دهدریته به وهزارتی ناوخوا که ئەندامانی دامهزرینهی ئیمزایان کردیی و له (50) پهئجا ئەندام کهمتر نهبن و خویندنهوه و نووسین به تهواوی و بهباشی بزانی و تهمهنیان له (25) سال کهمتر نهیی و، هاوولاتیانی دۆستیش (مؤازین) که ژمارهیان له (500) هاوولاتی کهمتر نهیی و زۆرینهیان خویندنهوه و نووسین بهباشی بزانی و تهمهنیان له (18) سال کهمتر نهیی و، ئەندام و دۆستیش نابیی به جینایهتی یان به جوئخهیهکی ئابرووبهه حوکم درابن

(1)- برگی شهشم به پی مادهی دووه له یاسای ژماره (17) سالی 2002 یاسای ههموار کردنی دووهمی یاسای حزبهکانی له ههریمی کوردستان عیراق ژماره (17) ی سالی 1993 زیاد کرا.

دەرەو ھەبى يان بېھوى لە دەرەو ھەبى يان ھەوالە كوردنى قبول بکات دەسلەتە پەيوەندى دارەكانى لى ئاگادار بکات.

ماددەى ھەشتەم:

ماددەى شازدە ھەموار دەكرى و ھەك ئەمەى خوارەو ھى لى دىت:

حزب بوى ھەبە بەبىيى حوكمەكانى پېرۆى ناوخۆى، خۆى ھەلبەشېئىتەو ھە ماو ھى ئەو پەرى حەوت رۆژدا (كە لە رۆژى بېراردانى ھەلەوشاندەو ھە دەست بى دەكات) وەزارەتى ناوخۆى لى ئاگادار بکات.

ماددەى نۆيەم:

برگە(1)ى ماددەى حەقدە ھەمواردەكرى و ھەك ئەمەى خوارەو ھى لى دىت:

1- دەشى بە بېرارىكى دادگابى كە لە دادگابى پەيوەندىدار دەرچووبى حزب ھەلەوشېئىرئىتەو بە دەعوایەك كە وەزارەتى ناوخۆ لەسەرى كوردبېتەو ھەسەر سەرىپچى كوردنى حوكمى لە حوكمەكانى ئەم ياسايە يان دواى تى پەربوونى شەش مانگ بەسەر دامەزراندنى حزبەكەدا بەبى ئەو ھى ئەو چالاكېيانەى خۆى بختە كار كە دەقەكانيان لە پېرۆى ناوخۆيدا ھاتوو ھى بەبى ھۆكارى بەجى لەو ماو ھەدا لە چالاكېى خۆى بکەوى.

ماددەى دەيەم:

پېستە لەسەر ئەنجومەنى وەزيران حوكمەكانى ئەم ياسايە بختە كار.

ماددەى يازدەھەم:

ئەم ياسايە لەرۆژى بلاو كوردنەو ھى لە(وھەقايەى كوردستان) دەخرىتە كار.

د. پۇر نورى شاوھيس

سەرۇكى ئەنجومەنى نىشتەمانىيى كوردستانى عىراق

و، ناشى بەشدارى لەو تاوانانە كوردبى كە دەسلەتە پېشوو نەخشەى بۇد رېژاون يالە كوردستان ئەنجام دراون، پېوستىشە ئەھلىيەتى ياسايىشى ھەبى و لەگەل داوا كوردنى دامەزراندەكەدا بەرنامەى حزبەكەو پېرۆى ناوخۆىشى پېو ھى (1).

2- داخوازى يەكەى برگە(1)ى سەرەو ھە ناوو ناو نىشان وتەمەن و پېشە و شوپى نىشتەجى ھەر ئەندامىكى و ھەر دۆستىكى دامەزرىتەرى تېدا دەبى لەگەل ناوى حزبەكە كە نابى و ھەك ناوى ھېچ حزبىكى تر بى (2).

3- دەستەى دامەزرىتەر پېوستە ھاوولائىگەلىكى تېدا بى بەنىشتەمانپەرور ناسراوبن و، لە كوردستاندا بەشدارىيەكى ئاشكران لى ئەزىانى سىياسى و كۆمەلەيەتى ورۆشنىرىدا بووبى، قەناعەتېكى و ھەى لى بەدى بى كە ئەوانە دەيانەوى بەدل ھاوبەشى لە فرمانى نىشتەماندا بکەن و ھاوبەشبوونى ھاوولائىتەنىش لە زىانى سىياسى ھەرىمدا لە چوارچۆھى بەرنامەيەكى سىياسى

(1)- ئەم برگەيەش بە پېى (ماددەى 3/يەكەم) لە ياساى ژمارە (7)ى سالى 2002 لە 2002/5/7 ياساى ھەمواركوردنى دووھى ياساى حزبەكانى لە ھەرىمى كوردستان عىراق ژمارە (17)ى سالى 1993 ھەمواركراو بەرگەكەش پېش ھەمواركردن بەم شېوھە بوو:-

1- داخوازىەك پېشكەش بە وەزارەتى ناوخۆ بكرى كە بە لايەنى كەمەو (50) ئەندامى دامەزرىتەر ئىمزاىان كوردبى و تەمەنى ئەندامى دامەزرىتەر لە (25) سال كەمتر نەبى و بە تاوانىك (جناية)يا كەتنىكى (جنحة) لە كەدار كەرى شەرەف حوكم نەدرا بى و لەو تاوانانەدا بەشدارى نەكردبى كە دەسلەتە داپلۇسىنەر نەخشەى بۇ كېشاون و لە كوردستاندا كوردوونى، دەبى لىھاتووبى ياسايى ھەبى و خويندنەو ھە نووسىن بزانى و دەبى بەرنامەو پەپرەويناوخۆى حزبەكەش لەگەل داخوازى دامەزراندەكە دابى.

(2)- دەستەواژەى(ھەردۆستىكېش) بە پېى (ماددەى 3/دووھم) لە ياساى ژمارە (7)ى سالى 2002 ياساى ھەمواركوردنى دووھى ياساى حزبەكانى لە ھەرىمى كوردستان عىراق ژمارە (17)ى سالى 1993 زياد كرا.

تايپەتدا رېڭ بخەن، تېيىنى جۆراوجۆرى جوغرافىي سەكەن و كارى دامەزىنەران و دۆستەكانىش دەكرى⁽¹⁾.

ماددەى جەوتەم:

1- پېويستە وەزىرى ناوخۆ لەو دەلتىيائى كە داواكارى دامەزراندنەكە ئەو شەرت و شوورتانەى بەجى ھىناوہ كە دەقەكانىان لە ماددەى شەشەمى ئەم ياسايەدا ھاتووہو، لە ماوہى(90) رۆژدا (كە لە رۆژى فەراھەم بوونى مەرجى داواكارى دامەزراندنەكەوہ دەست پى دەكات) داواكارىيەكە ھەوالئەى ئەنجومەنى وەزىران بكات⁽²⁾.

2- ئەگەر داخووزىيەكە مەرجە ياسايى يەكانى تىدا نەبوو دەبى وەزىرى ناوخۆ داخووزى يەكە لەو ماوہ ديارى كراوہى بركە(1)ى سەرەوہدا بگەرئىتتەوہ بۆ دامەزىنەران بۆ تەواو كوردنى كەم و كورپىيەكانى و لە گشت حالئىكدا نابى داخووزى يەكە لە يەك جار زياتر بگەرئىندىتتەوہ.

(1)- ئەم بركەيە بە پىي (ماددەى 3/سپىيەم) لە ياساى ژمارە (7)ى سائى 2002 ياساى ھەموار كوردنى دووہمى ياساى حزبەكانى لە ھەريئى كوردستان عىراق ژمارە (17)ى سائى 1993 زياد كرا.

(2)- ماوہكە بە پىي ماددەى يەكەم لە ياساى ژمارە (2)ى سائى 1997 لە بەروارى 2/6/1997 ياساى ھەموار كوردنى يەكەمى ياساى حزبەكانى لە ھەريئى كوردستان عىراق ژمارە (17)ى سائى 1993 ھەموار كرا و پىش ھەموار كوردنى ماوہكە (30) رۆژ بوو.. ئەم بركەيە بە پىي ماددەى چوارەم لە ياساى ژمارە (7)ى سائى 2002 ياساى ھەموار كوردنى دووہمى ياساى حزبەكانى لە ھەريئى كوردستان عىراق ژمارە (17)ى سائى 1993 ھەموار كرا بركەكەش پىش ھەموار كوردن بەم شىوہيە بوو:-

دەبى وەزىرى ناوخۆ دلئىيائى لەوہى كە داخووزى يەكەى دامەزراندن ئەو مەرجە ياسايى يانەى تىدايەكە لە ماددەى شەشەمى ئەم ياسايەدا ديارى كراون و ئەوسا لەماوہى (30) رۆژدا لە رۆژى تۆمار كوردنىيەوہ داخووزى يەكە رەوانەى لاي ئەنجومەنى وەزىرانى ھەريئى كوردستان بكا.

ماددەى شەشەم:

بركە (1) و بركەى (6) لە ماددەى سياز دە ھەموار دەكرىن و وەك ئەمەى خوارەوہيان لى دىت:

1- بە مولك كوردنى وەسپلەكانى راگەياندن بۆ وەدى ھىنانى ئامانجەكانى خۆى. ئەنجومەنى وەزىرانىش بۆى ھەيە بەشىوہيەكى موەقەت (مۆقت) ئەو وەسپلانەى لى بېرى. خۆ ئەگەر ھاتو لە مەفھومى نىشتمانى لاي دا يان دژ بە رېنوئىيەكانى ئەنجومەنى نىشتمانى كوردستانى عىراق رەفتارى كرد و پىوست بەوہ كرا كە ئەو وەسپلانەى بەشىوہيەكى بەردەوام لى بېستى، ئەوہ لەو بارەدا ئەنجومەنى وەزىران بۆى ھەيە ھەوالئەى دادگايان بكات.

6- قبول كوردنى ئەموالى عەينى و نەقدى لەھەر لايەنىكى دەرەوہى ھەريئ بە رەزامەندى ئەنجومەنى وەزىران دەبى.

ماددەى جەوتەم:

ماددەى چوار دە ھەموار دەكرى و وەك ئەمەى خوارەوہى لى دىت:

يەكەم: ئەو دەسنگەيە (المنح)ى لە بوجەى ھەريئىدا بۆ حزبەكان دادەنرى، بەپىي بەند و بەستىك (ضوابط) كە ئەنجومەنى نىشتمانى كوردستانى عىراق بربارى دەدات دابەش دەكرى.

دووہم: حزب خۆى ئەموالى خۆى ھەلدەسورئىيە لە بوجەيەكى سالانەوہ كە بەپىي ئەو پىرۆ موحاسبىيە رىك دەخرىت كە دايرە رەسەمىيەكانى ھەريئ لەسەرى دەرۆن.

سپىيەم: حساباتى حزب مل كەچ دەبى بۆ رىقابەى دارايى لە ھەريئى كوردستانى عىراقدا و، حزبىش پىوستە لەسەرى ھەر پارەيەكى لە

1- پېوستە وەزىرى ناخۆ لەو دەلتىباي كە داواكارى دامەزراندنە كە ئەو شەرت و شۇورتانەى بەجى ھىناوە كە دەقە كەيان لە ماددەى شەشەمى ئەم ياساىدەدا ھاتووە، لە ماوەى (90) رۆژدا (كە لە رۆژى فەراھەم بوونى شەرت و شرووتى داواكارى دامەزراندنە كە دەست پى دەكات) داواكارىيە كە ھەوالەى ئەنجومەنى وەزىران بكات.

4- لە حالەتەتەكدا داواكارىيە كە لەو ماوەدەدا كە لە بېرگەى (3) سەرھەو سەرھەو ئەم مادەدەدا دىارىكراو نەبېندرايەو و ماوە كەش بەسەرچوو، ئەو دەستە كە بۆى ھەيە داواكارىيەك يە كسەر پېشكەش بە ئەنجومەنى وەزىران بكات، خۆ ئەگەر ھاتو ماوەى كى ھاوتاي ئەو ماوەى لە بېرگە (1) ماددە كەى سەرھەو دا ھاتووە تېپەرى و داواكارىيە كە نەبېندرايەو، ئەو لەو بارەدا داواكارىيە كە بە حوكمى ياسا بە قبولكراو دادەنرېت.

ماددەى پېنجەم:

ماددەى يازدە ھەمواردە كرى و وەك ئەمەى خوارەو لى دېت: پېوستە لەسەر حزبە كە ھەر گۆرېنېك لە پېرۆى ناخۆى يان بەرنامە كەدا بكرېت، لە ماوەى (30) رۆژدا (كە لە رۆژى گۆرېنە كەو دەست پى دەكات) ئەنجومەنى لى ئاگادار بكات. ئەنجومەنى وەزىرانىش ئەگەر بۆى دەر كەوت كە ئەو گۆرېنە دەبېتە ھۆى لى دەست دانى مەبەستى نىشتەمانپەرەو رېى دامەزراندنە كە يان خراپەى بۆ پېرۆى گشتى و ئادابى گشتى لە ھەرېمدا دەبېت، ئەو لەو بارەدا بۆى ھەيە ئىجازەى حزبە كە بكيشېتەو، حزبە كەش بۆى ھەيە لە ماوەى يازدە رۆژدا (كە لە رۆژى تەبلىغە كەو دەست پى دەكات) لە دادگاي تەمبىزى ھەرېم تانەى لى بدات و بېرارى دادگايش بنېرە.

3- ئەنجومەنى وەزىران لە ماوەى (90) رۆژدا لەرۆژى تومار كوردنى داواكارىيە كەو داواكارى دامەزراندنى حزب بەرپەزمامەندى پارەتكردەو يە كلابى دەكاتەو بە مەرجى بېرارە كەى لە حالەتى رەتكردەو ھۆكارى ھەبى (1).

4- لە حالەتەتەكدا داواكارىيە كە لەو ماوەدەدا كە لە بېرگە (3) سەرھەو ئەم ماددەدەدا دىارىكراو نەبېندرايەو و ماوە كەش بەسەرچوو، ئەو دەستە كە بۆى ھەيە داواكارىيەك يە كسەر پېشكەش بە ئەنجومەنى وەزىران بكات، خۆ ئەگەر ھات و ماوەى كى ھاوتاي ئەو ماوەى لە بېرگە (1) ماددە كەى سەرھەو دا ھاتووە تېپەرى و داواكارىيە كە نەبېندرايەو، ئەو، لەم بارەدا داواكارىيە كە بە حوكمى ياسا بە قبولكراو دادەنرېت (1).

5- وەزىرى ناخۆ بېرارە كەى ئەنجومەنى وەزىران بە ئەندامە دامەزرىنەو ھەكە رادە گەيەنى.

(1)- ماوەكە بە پىى ماددەى يەكەم لە ياساى ژمارە (2) سائى 1997 ياساى ھەمواركردنى يەكەمى ياساى حزبەكانى لە ھەرېمى كوردستان عىراق ژمارە (17) سائى 1993 ھەموار كرا بېرگەكەش پېش ھەمواركردن بەم شىوئە بوو:- ئەنجومەنى وەزىران لە ماوەى (90) رۆژدا لە رۆژى توماركردنى داواكارىيەكەو داواكارى دامەزراندنى حزب بەرپەزمامەندى يا رەتكردەو يە كلابى دەكاتەو بە مەرجى بېرارەكەى لە حالەتى رەتكردەو ھۆكارى ھەبى. (1)- ئەم بېرگەيە بە پىى ماددەى چوارەم لە ياساى ژمارە (7) سائى 2002 ياساى ھەمواركردنى دووھى ياساى حزبەكانى لە ھەرېمى كوردستان عىراق ژمارە (17) سائى 1993 ھەموار كرا بېرگەكەش پېش ھەمواركردن بەم شىوئە بوو: 4- ئەگەر سەرھەو بەسەرچوونى ئەو ماوەى لە بېرگە (3) سەرھەو ئەم ماددەدەدا دىارىكراو ھىچ بېرارىك لەسەر داخووزى يەكە نەدرا وا دادەنرې كە داخووزى يەكە بە حوكمى ياسا پەسەندكراو.

6- دامەزرىنەران بۆيان ھەيە لە ماوەى (30) رۆژدا لەو رۆژەوھى بېرىارى رەتكردنەوھيان پېرادەگەينىرى نارهزايى لەسەر بېرىارەكەى ئەنجومەنى وەزيران بەرەت كردنەوھ لەلای دەستەى گشتى دادگای پېداچوونەوھى ھەرىمى كوردستانى عىراق دەرېرن و بېرىارى دادگا بنېر (بتات) دەبى.

ماددەى ھەشتەم:

حزب لە رۆژى دەرچوونى مۆلتەتەكەيەوھ دەبېتە خاوەنى كەسايەتى ى مەعنەوى و بۆى ھەيە چالاکى خۆ بنويىنى و لە پەيوەندى يە ياسايى يەكانى دا ئەو كەسە دەبېتە نوينەرى كە پەپرەوى ناوخۆى ديارى دەكا.

ماددەى نۆيەم:

1. پايتەختى ھەرىم يا مەلتەندى يەكى لە پارېزگاکانى ھەرىم دەبېتە بارەگای سەرەككى حزب و بۆى ھەيە لق لە ھەرىم دا بکاتەوھ بە مەرجى دەسەلاتى پەيوەندىداری لى ئاگادار بکرى.

2. حزب بۆى ھەيە لق لە دەرەوھى ھەرىمدا بکاتەوھ بە مەرجى وەزارەتى ناوخۆى لى ئاگادار بکا.

3. حزب نابى بارەگا لە فەرمانگە رەسمى يەكان و دامودەزگاکانى حکومەت دا بکاتەوھ.

ماددەى دەيەم:

حزب دەشى لەگەل حزبيكى تردا بە پى پەپرەوى ناوخۆى ھەردوو حزب تېكەل بە يەكتر بن بە مەرجى ئەنجومەنى وەزيرانى لى ئاگادار بکرى.

ماددەى يازدەم:

پىويستە لەسەر حزبەكە ھەر گۆرپينىك لە پېرۆى ناوخۆى يان بەرنامەكەيدا بکرىت، لە ماوەى (30) سى رۆژدا (كە لە رۆژى گۆرپينەكەوھ دەست پى دەكات) ئەنجومەنى وەزيرانى لى ئاگادار بکات، ئەنجومەنى وەزيرانىش

(500) ھاوولائى كەمتر نەبى و زۆرىنەيان خويندەنەوھ و نووسين بە باشى بزائن و تەمەنيان لە (18) سال كەمتر نەبى و، ئەندام و دۆستيش نابى بە جىنايەتى يان بە جونخەيەكى ئابرووبەر حوكم درابن و، ناشى لە جەرىمەگەلىكدا بەشداربووبن كە دەسەلاتى سەر كوتكار پىلانى لە كوردستاندا بۆ دانابى يان ئەنجامى دابى، پىوستيشە ئەھلىيەتى ياسايشى ھەبى ولەگەل داواكردنى دامەزrandنەكەدا بەرنامەى حزبەكە و پېرۆى ناوخۆيشى پىوھى.

دووەم: دەسەواژەى (ھەر دۆستىكيش) بۆ بركە (2) ى ماددەى شەشەم زياد دەكرى.

سپيەم: بركەى (سپيەم) بۆ ماددەى شەشەم زياددەكرى و دەبېتە بركەى (سپيەم) ى و بەم شىوھەي خوارەوھ دەخوينرېتەوھ:

(سپيەم): دەستەى دامەزرىنەر پىوستە ھاولائىگەلىكى تىدابى بە نىشتمانپەرەوھ ناسرابن و، لە كوردستاندا بەشدارىيەكى ئاشكرايان لە ژيانى سياسى و كۆمەلايەتى و رۆشنبريدا بووبى، قەناعەتتىكى وەھای لى بەدى بى كە ئەوانە دەيانەوى بە دل ھاوبەشى لە فرمانى نىشتمانيدا بكن و ھاوبەشبوونى ھاولائىيانىش لە ژيانى سياسى ھەرىمدا لە چوارچىوھى بەرنامەيەكى سياسى تايبەتيدا رېك بخن، تىبىنى جۆراو جۆرى جوغرافى سەكەن و كارى دامەزرىنەران و دۆستەكانىش دەكرى.

ماددەى چوارەم:

بركە (1) و بركەى (4) لە ماددەى ھوتەم ھەموار دەكرين و وەك ئەمەيان لى دىت:

ياساي ژماره (7) ي سائى 2002

ياساي دووهى هه مواركردنى ياساي ژماره (17) ي
حزبه كانى هه رېمى كوردستانى عيراق)*

ماددهى يه كه م:

برگه (1) ي ماددهى دووهى هه مواركردنى و وهك ئەمەى خواره وهى لى ديت:

1- هه ر هاوولاتيەك له هاوولاتيانى هه رېمى كوردستانى عيراق و دانىشتوانى هه ميشه يى ئەم هه رېمه ، ئەوانه ي كه شهرت و شوورتيان تيدا فهراهه مه مافى به شداربوونى حزب گه لىان هه يه.

ماددهى دووهى:

ئەم برگه يه ي خواره وه بۆ ماددهى چوارهم زيادده كرى و زنجيره كه ي ده بېته (6) وهك ئەمەى خواره وه:

6- به مهرجى به رنامه و پېرۆ ناوخوييه كه ي پېچه وانه ي پېرۆى گشتى (النظام العام) نه بېت.

ماددهى سى يه م:

برگه (1) ي ماددهى شه شه م هه مواركردنى و وهك ئەمەى خواره وهى لى ديت:

يه كه م: داواكارىيه كى نووسراو ده دريت به وه زىرى ناوخۆ كه ئەندامانى دامه زرينه ر ئيمزايان كردوو و له (50) په نجا ئەندام كه مەتر نه بن و خوئندنه وه و نووسين به ته واوى و به باشى بزنان و ته مه نيان له (25) سال كه مەتر نه بى و، هاوولاتيانى دوستيش (مؤازرين) كه ژماره يان له

(*)- ئەم ياسايه له ژماره (33) ي رۆژى 2002/7/18 (وهقايى كوردستان) بلاوكراوه ته وه.

ئەگەر بۆى ده ركوت كه ئەو گۆرپنه ده بېته هۆى له ده ست دانى مه به ستى نى شتمانى په روه رپى دامه زرانده كه يان خراپه ي بۆ پېرۆى گشتى و نادابى گشتى له هه رېمدا ده بېت، ئەوه له و باره دا بۆى هه يه ئىجازه ي حزبه كه بكيشي ته وه، حزبه كه ش بۆى هه يه له ماوه ي پازده رۆژدا (كه له رۆژى ته بليغه كه وه ده ست بى ده كات) له دادگاي ته مييزى هه رېم تانه ي لى بدات و برپارى دادگايش بنېره (1).

ماددهى دوازده يه م:

1- نابى دادوه ران و ئەندامانى داواكارى گشتى و لىكۆلتي نه وه رانى دادگه رى بچنه ناو حزبه كانه وه و هه ر كامىكيان له حزبى كدا بى ده بى له ماوه ي (30) رۆژدا له رۆژى جي به جى بوونى ئەم ياسايه وه واز له فه رمانه كه ي يا له حزبه كه ي بى.

2- نواندنى كارى حزب به تى له داموده زگاكانى وهزاره تى كاروبارى پيشمه رگه و هيزه كانى ئاسايشى ناوخۆ قه ده غه يه.

ماددهى سيزده يه م: حزب ئەم مافانه ي ده بى:

1- به مولك كردنى وه سيله كانى راگه ياندى بۆ وه ديهي تانى ئامانجه كانى خو، ئەنجومه نى وه زىرانىش بۆى هه يه به شيوه يه كى كاتى (مؤقت) ئەو وه سيلانه ي لى بېرى، خو ئەگه ر هات و له مه فهومى نى شتمانى لاي دا يان دژ به رتيوتى بيه كانى ئەنجومه نى نى شتمانى كوردستانى عيراق ره فتارى كردو پيوست به وه كرا كه ئەو وه سيلانه ي به شيوه يه يكى به رده وام لى

(1)- ئەم ماددهى به پى ماددهى پينجه م له ياساي ژماره (7) ي سائى 2002 ياساي هه مواركردنى دووهى ياساي حزبه كانى له هه رېمى كوردستان عيراق ژماره (17) ي سائى 1993 هه مواركرا مادده كه ش پيش هه مواركردن به م شيوه يه بوو: حزب ده بى له ماوه ي (30) رۆژدا ئەنجومه نى وه زىران له هه ر گۆرپنيك له په يره وى ناوخۆ يا له به رنامه يدا له رۆژى روودانى بيه وه ئاگادار بكا.

بەستىرى، ئەو ھەلەو بارەدا ئەنجومەنى وەزىران بۆى ھەيە ھەوالەى دادگانى بكات (1).

2- ئەنجامدانى ھەموو رەفتارىكى ياساى و بە مۆلك كوردنى مالى گوزراوه و نەگوزراوه بۆ وەدەيەننى ئامانجەكانى.

3- كۆبوونەو و خۆپيشاندان و مانگرتن بە رېڭاى ئاشتىانە بەپىي ياسا و بە ئاگادارى دەسەلاتدارىتى پەيوەندىدار.

4- رېڭخستى مېھرەجان و ئاھەنگ و بەستى كور و زىندوو كوردنەو ھى بۆنەكان.

5- كۆكوردنەو ھى پىتكاك و قبول كوردنى بەخشىن و پى بەخشىنى ناو خۆيى.

6- قبول كوردنى ئەموالى عەينى و نەقدى لەھەر لايەنىكى دەرەو ھى ھەرىم بەرەزامەندى ئەنجومەنى وەزىران دەيى (1).

ماددەى چوار دەيەم:

يەكەم: ئەو بەخشىشەى (المنح) كە لە بوجەى ھەرىمدا بۆ حزبەكان دادەنرى، بە پى بەندو بەستىك (ضوابط) كە ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستانى عىراق برىارى دەدات دابەش دەكرى.

(1)- ئەم برگەيە بە پىي ماددەى شەشەم لە ياساى ژمارە (7) ى سالى 2002 ياساى ھەموار كوردنى دوو ھى ياساى حزبەكانى لە ھەرىمى كوردستان عىراق ژمارە (17) ى سالى 1993 ھەموار كرا برگەكەش پىش ھەموار كوردن بەم شىوہيە بوو:-
1- ئەو رى و شوپتانهى راگەياندى ھەي كە بۆ بەدەيەننى ئامانجەكانى بە پىي ياسا رەچاوكراوھكان بەكارىان دىنى.

(1)- ئەم برگەيە بە پىي ماددەى شەشەم لە ياساى ژمارە (7) ى سالى 2002 ياساى ھەموار كوردنى دوو ھى ياساى حزبەكانى لە ھەرىمى كوردستان عىراق ژمارە (17) ى سالى 1993 ھەموار كرا برگەكەش پىش ھەموار كوردن بەم شىوہيە بوو: 6- قبول كوردنى مالمۆلگى عەينى و كاش لە ھەر لايەكەو ھى لە دەرەو ھى ھەرىم بە ئاگادارى ئەنجومەنى وەزىران.

ياساى حزبەكانى ھەرىمى كوردستانى عىراق

و ھەموار كوردنەكانى

بەناوى خواى بەخشندەو مېھرەبان

بەناوى گەنەو

ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستان عىراق

ژمارەى دەرەينان: 7

رۆژى دەرەينان: 2002 /5/8

(برىار)

پشت بە حوكمەكانى برگە (1) ى ماددەى (56) و ماددەى (53) لەياساى ژمارە (1) ى ھەموار كوردنى سالى (1992) و لەسەر داواى وەزىرى ناو خۆ و رەزامەندى ئەنجومەنى وەزىران و ئەو ياساكارىيەش كە ئەنجومەنى نىشتمانىي كوردستانى عىراق لە دانىشتنى ئاساى ژمارە (14) ى رۆژى (2002/5/7) يدا ئەنجامى داو و، بەپىي ئەو دەسەلاتەش كە برگە (3) ى ماددەى دوو ھى ياساى ژمارە (10) ى سالى 1997 پىمانى داو، برىارى دەرەينانى ئەم ياسايەى خوارەو ھەمان دا:

یاسای یهكهم هه موارکردنی

یاسای حزبهكانی ههریمی كوردستان

به ناوی خوی به خشنده و میهره بان

به ناوی گه له وه

ئه نجوومه نی نیشتمانیی كوردستان عیراق

ژماره ی بریار: 8

رۆژی بریار: 1997/6/2

(بریار)

به پێی حوكمه كانی بر گه (1) ی مادده ی (56) له یاسای ژماره (1) ی سالی 1992 داو و له سه ر داوای وه زیری ناو خۆ و په زامه ندی ئه نجومه نی وه زیان له سه ری، ئه نجومه نی نیشتمانیی كوردستانی عیراق له دانیشتی ئاسایی خۆی رۆژی 1997/6/2 ئه م یاسایه ی خواره وه ی دهره ینا:

یاسای ژماره (2) ی سالی 1997

یاسای یهكهم هه موارکردنی یاسای حزبهكانی ههریمی كوردستانی عیراق ژماره (17) ی سالی 1993

مادده ی یهكهم:

ئه و ماوه یه ی له بر گه یه كی مادده ی هه وتدا هاتوو ده گۆردریت وله (30) رۆژه وه ده كریت به (90) نه وه د رۆژ.

مادده ی دووه:

ئه و ماوه یه ی له بر گه سیی مادده ی هه وتدا هاتوو ده گۆردریت وله (45) رۆژه وه ده كریته (90) نه وه د رۆژ.

مادده ی سی یه:

ئه م یاسایه له رۆژی دهرچوونیه وه جیبه جی ده كریت و له رۆژنامه ی ره سمیدا بلاو ده كریته وه.

جوهر نامق سالم

سه رۆکی ئه نجومه نی نیشتمانیی كوردستانی عیراق

دووه م: حزب خۆی ئه موالی خۆی هه لده سوورپێی له بوجه یه كی سالانه وه كه به پێی ئه و پێرۆ مو حاسبییه رێك ده خریت كه دا به ره ره سمییه كانی ههریم له سه ری دهرۆن.

سییه م: حساباتی حزب مل كه چ ده بی بۆ رېقابه ی دارایی له ههریمی كوردستانی عیراقدا و، حزبی ی پێویسته له سه ری ههر پارهییه كی بوونی ههر پارهییه كی له دهره وه هه بی یان به یوی له دهره وه به یینیتته وه به حه والّه كردنی قبولی بكات ده سه لاته په یوه ندی داره كانی لی ئاگادار بكات (1).

مادده ی پازده یه م: حزب پابه ندی ئه م ئه ركانه ده بی:

1. نه هیشتی تیرۆر به هه موو شیوه كانییه وه.
2. ریزگرتن له یاساكان و پاراستنی سه ره به خۆی دادوه ری.
3. دام و ده زگای سه ربازی و شیوه سه ربازی نه بی و لی قه ده غه یه چه كی به پێچه وانه ی یاسا وه هه بی.
4. نه نواندنی چالاکی یه ك كه پێچه وانه ی به رنامه را گه ینا وه كه ی ده بی.
5. ریزگرتن له سیستمی گشتی و داب و نه ریقی گشتی.

مادده ی شانزده یه م:

حزب بو ی هه یه به پێی حوكمه كانی پیرۆی ناو خۆی، خۆی هه لبو وه شیینیتته وه و له ماوه ی ئه و په ری هه وت رۆژدا (كه له رۆژی

(1) - ئه م مادده ی به پێی مادده ی هه وته م له یاسای ژماره (7) ی سالی 2002 یاسای هه موارکردنی دووه می یاسای حزبهكانی له ههریمی كوردستانی عیراق ژماره (17) ی سالی 1993 هه موار كرا مادده كه ش پێش هه موار كردن به م شیویه بوو: قبول كردنی ئه موالی عه ینی و نه قدی له ههر لایه نیکی دهره وه ی ههریم به په زامه ندی ئه نجومه نی وه زیان ده بی.

بېرىدانى ھەئەشاندىنەكەو دەست پى دەكات) و مزارەتى ناوخۇ لى ئاگادار بىكات (2).

ماددەى ھەقەدەيەم:

1- دەشى بەبېرىيىكى دادگايى كەلەدادگاي پەيوەندىدارەو دەرچووبى حزب ھەئەئەشېنرېتەو بە دەعوايەك كە و مزارەتى ناوخۇ لە سەرى كوردبېتتەيەو لەسەر سەرىپىچى كوردنى حوكمى لە حوكمەكانى ئەم ياسايە دوای تېپەپوونى شەش مانگ بەسەر دامەزراندنى حزبەكەدا بەبى ئەوەى ئەو چالاگىيانەى خۇى بختە كار كە دەقەكانيان لە پېرپۇى ناوخۇيدا ھاتووە يان بەبى ھۆكارى بەجى لەو ماوہەدا لە چالاگىيى خۇى بىكەوى (1).

2- بېرىارى دادگا ملكەچى تانوت لىدانى پىداچوونەو دەبى لەلای دەستەى گشتى پىداچوونەو ھەرىمى كوردستانى عىراق لەماوہى (30) رۇژدا لەرۇژى پىراگەياندى بېرىارى ھەئەشاندىنەكەو و بېرىارىدادگاي پىداچوونەو بەنې (بات) دەبى.

ماددەى ھەژدەيەم:

لەھالەتى ھەئەشاندىنەو ھى حزبدا مال و موئكى گوازراو و نەگوازراو بە پى پەپىرەى ناوخۇى پاكو دەدرى.

(2) - ئەم ماددەى بە پى ماددەى ھەشتەم لە ياساى ژمارە (7) ى سالى 2002 ياساى ھەموار كوردنى دووہى ياساى حزبەكانى لە ھەرىمى كوردستان عىراق ژمارە (17) ى سالى 1993 ھەموار كرا ماددەكەش پىش ھەموار كوردن بەم شىوہى بەو: حزب بۇى ھەيە بە پى حوكمەكانى پەپىرەوى ناوخۇى، خۇى ھەئەشېنرېتەو.

(1) - ئەم بىرگەيە بە پى ماددەى نۆيەم لە ياساى ژمارە (7) ى سالى 2002 ياساى ھەموار كوردنى دووہى ياساى حزبەكانى لە ھەرىمى كوردستان عىراق ژمارە (17) ى سالى 1993 ھەموار كرا بىرگەكەش پىش ھەموار كوردن بەم شىوہى بەو: 1- دەشى حزب بە بېرىيىكى دادوہرى و لەسەر داوا (دەوى) يەك كە و مزارەتى ناوخۇى دەيكا بە ھوى سەرىپىچەو لە حوكمەكانى ئەم ياسايە ھەئەشېتەو.

ماددەى نۆزدەيەم:

دەبى ئەو حزبانەى كەھەن لەماوہى سى مانگ دا لە رۇژى جىبەجى بوونى ئەم ياسايەو بەرەدۇخى لەگەل حوكمەكانىدا بگونجىن.

ماددەى بېستەم:

و مزارى ناوخۇ بۇى ھەيە رېنمايى بۇ ئاسانى جىبەجى كوردنى حوكمەكانى ئەم ياسايە دەرىكا.

ماددەى بېستە و يەكەم:

كار بە ھىچ دەقەك ناكرى كە لەگەل حوكمەكانى ئەم ياسايەدا ناكوك بكا.

ماددەى بېستە و دووہم:

دەبى ئەنجومەنى و مزاران حوكمەكانى ئەم ياسا جىبەجى بكا.

ماددەى بېستە و سىيەم:

ئەم ياسايە لە رۇژى بلاو كوردنەو ھى لەرۇژنامەى رەسمىدا جىبەجى دەكرى.

جوهر نامق سالم

سەرۇكى ئەنجومەنى نىشتمانىيى

كوردستانى عىراق